

Supilinna Tirin

Aprill 2019

Nr 17

lk 6: 150 aastat esimesest laulupeost • lk 10: Supilinna parim maja 2019 • lk 20: Suur intervjuu: Mari-Ann Rimmel

Kümnes kevad Supilinnas

Tõnu Runneli foto

Ma ikkagi ei läinud tol märtsipäeval tööle, vaid vaatasime sõbraga Supilinnas ringi. Päike säras, lumi sulas ja purikad tilkusid. Lõpuks jõudsime Kartulisse: kummalgi pool tänavat neli maja, viiendat ehitati, muu osa tänavast oli tühermaa. Ei teagi, kas paistis päike õige nurga alt, meenusid maalapse kevadporised kooliteed või oli miskit muud õhus, kuid korteristuks löime käed sealsamas, hiigellombi taustal.

Ega ma polegi Supilinnale omaste tänavatega kusagil mujal kokku puutunud. Kõnniteedeta kruusatänavad elavad aastaeegade rütmis ning muudavad pidevalt kuju. Talviti lumevallidega palistatud rennid või laugete servadega väiksemat sorti jääliustikud, mille vahelt kulgevad autorajad ja otsivad kohta jalakäijad. Kevadise külma ja sulaga tähtsavad tänavaaugud ning hägustuvad tänavapiirid, alistudes üle- ja ümbersõitudele sealtki, kust kevadlilled esimesena nina välja pistavad. Suveks võtavad tänavad enam-vähem sellise vormi, mis on tänavaehituse nõuetega ette nähtud. Ja siis tuleb sügis ja jälle talv.

Jääst vabanev tänav õõtsub ja elab oma rütmis ning kui enda ümber vaatat, siis hakkad ka märkama. On suured ja väikesed tänavaaugud: mõni on ring, teine ovaal, kolmas pikergune. Mõni on erilisem kui teine, ühte teadsid juba peast ja oskasid vältida, teine on õõga juurde tekkinud ning haaranud endaga kaasa ka tänavakaevude kaaned. Üks moodustab koos naabritega suurema võrgustiku (või augustiku), mõni kutsus sisse astuma, teine kõrvalt või hoopiski kõrvaltänavalt ringiga minema. Mõni on suletum, teine on avatum. Üks hoiab kogu sulavee endale ja on üldse omaette, teisest voolavad välja pisikesed jõekesed ja kanalid. Mõne puhul aitad ise kaasa ning tõmbad kummikukannaga väikesed kraavikesed, et vesi voolama pääseks. Paned ehk mõne puutükigi kaasa voolama. Aga ega eesmärk polegi ju vee väljajuhtimine, vaid protsess ise, heameel vete voolamise, kevadsulina ning kevade enda üle.

Head kevadeootust meile kõigile ning kohtumiseni XVIII Supilinna päevadel!

Kristiina Praakli, Supilinna Seltsi juht

Sinine

voolab maailma soontes
tuksleb selle ilma südames
vaatab vastu maa silmist
justkui metsajärv
mis peegeldab taevast ja pilvi
Sinise sund on lennata
tõusta iseenesest kõrgemale
üles
üles
ühineda pöörases tantsus
õhuväljade valitsejaga
vahetada sõnatuid sõnumeid päikese
ja universumiga
olla üks
et siis pärani silmi
alla vaadata
ja nutta

Tia Navi

Tegevustest tihke 2018

Seltsi tegevusi kirja pannes tekkis esimese hooga üllatunud küsimus, kuidas see kõik ühte kalendriaastasse küll ära on mahtunud. Tegutsetud on ju vabatahtlikult, töö- ja öötundidel, perelt, sõpradelt ja vabast ajast näpistatu arvelt, kirjutab Supilinna Seltsi juht Kristiina Praakli.

Eelmise aasta põhitegevused võib kokku võtta nelja märksõnaga: tselluloositehase eriplaneeringu kriitika, planeeringud ja parkimine, kaasav eelarve ning Supilinna päevad.

Tselluloositehase eriplaneering lõpetati

Ma ei tule tselluloositehase ümber toimunu üksikasjade juurde. Peatun hoopiski nelja supilinalase (kellest kolm on seltsi, kaks eelmise juhatuse liikmed)

tegevusel, kes aitasid kaasa tselluloositehase eriplaneeringu lõpetamisele ning olid julguse ja sirgeselgusega paljudele inspiratsiooniks. Ilmselt ei suuda keegi kokku lugeda neid töö- ja öötunde, mille Asko Tamme, Virve Sõber, Tiia Kõnnusaar ja Marju Unt tehasele pühendasid – nad suutsid ja jaksasid enam kui aasta kestnud protsessi jooksul tartlasi väsimatult teavitada, kaasata ja harida, korraldada linlastele infoseminare, kutsuda kokku Tartu apelli töörühma (mille kümnest liikmest neli olid supilinalased!), algatada eriplaneeringu lõpetamiseks kaks petit-

Mis on hästi ja mis võiks paremini olla?

- + Valitsus otsustas pärast rahva meeleavaldusi ja proteste tselluloositehase eriplaane ringu lõpetada.
- + Supilinna on kerkinud miljõesse sobivaid uusehitisi (nt Lepiku 7, Herne 30, Herne 50, Herne 54).
- + Marja tänava kergliiklussilla arhitektuurikonkursi võitis "Öhtukaar", mille autor Andres Lember on tundlikult arvestanud linnaosa eripäraga.
- + Augustis sai Supilinnas Õuekinos käia.
- Jätakuvalt on suurenenud liikluskooormus Supilinnas.
- On kerkinud uusehitisi, mis ei sobitu linnaossa kuigi hästi, nt Oa 3.
- Marja tänava kergliiklussilla ehitamine lükati edasi.
- Oa tänava rekonstrueerimine lükati edasi.
- Linn andis Herne 57 majale lammutusloa ja maja ka lammutati.
- Supilinna tiigi ääres võeti maha suur hulk puid.
- Jõe ääres Meloni tn otsa juures tappis keegi varesepoegi ja lõhkus pesi.
- Jõeale on ilmunud skuaatritega ohtlikult kihutajad, kes ei arvesta ei veeliikluseeskirjade ega Emajõe rannas suvitajatega.

Nii ja naa:

- Linnavalitsus küll arutab seltsi ja supilinnlastega uute majade projekte, kuid seltsi arvamusega enamasti ei arvesta.
- Piiri 20 uusehitus on sümpaatsel moel rõhtlaudise ning akna- ja nurgapiiretega, kuid naabermaju arvestades siiski veidi liiga suur ja räästasteta.

Emajõe kett tõi kokku tuhandeid tartlasi. Pildil Kristiina Ehin tütreaga, Kristiina Praakli ja Gea Kangilaski tütreaga.

Tiia Kõnnussaare ja erakogu fotod

siooni, avalikkust uuesti ja uuesti teavitada, jagada selgitusi ning lükata ümber väärinfot. Tänu teile on tartlased keskonnaküsimustes targemad, Emajõgi jääb puhtaks ning mõiste kodanikujulgus on saanud uue tähenduse.

Kontrakultuuri vaimus Supilinna päevad

Aasta alguskuud on seltsi jaoks tava-päraselt pingelised, sest algab Supilinna päevade korraldamine. Nii läinud aasta

aprilli lõpus toimunud 17. Supilinna päevad kui ka osalemine sügisesel linna kaasa eelarve konkursil olid seltsi kummar-dus kontrakultuurile.

2018. a kevadpeo korraldamist alustasime juba kaks aastat varem, tehes jõupingutusi, et saada kiigeplatsi peaesinejaks ansambel Vennaskond. Eelmisel aastal soov täitus; lisaks bändi oma repertuaarile kuulsime Vennaskonna esituses ka Mülleri Sassi lugusid. Festivali programm oli tihe: neljale päevale mahutasime 33 üritust või tegevust, lisaks oli hoovide päeval avatud 21 kodukohvikut. Kristii-

na Ehini ja Silver Sepa eestvedamisel korraldasime Raekoja platsil meeleoluka avauituse, jõe ääres kiigeplatsil aga traditsioonilise platsipäeva. Uutest ettevõtmistest lisandusid Kuuriluule ja Luguring. Oma programmi pakkus Kesklinna Kool. Tiia Kõnnussaare toimetamisel ja supilinnlaste tublil kaasalöömisel ilmus sisukas ja mahukas "Supilinna Tirin".

Tagasiside oli heakskiitev: supilinnased leidsid, et need olid viimaste aegade parimad linnaosapäevad. Suurim roll on siin peakorraldajal, Kaisa Maria Lingul, kes on ühtlasi seltsi värskem liige. Aitäh, Kaisa!

Kohe pärast Supilinna päevade lõppemist tuli Kaisa eestvedamisel kokku algatusrühm, et jõe äärde, tulevase Marja tänava kergliiklussilla kõrvale saaks püsti pandud üks kultuurilooliselt oluline märk: Mülleri Sassi pianiinost inspireeritud skulptuur kui kohaliku kultuurimälu tähistaja, mõtestaja ja taaslooja. Klavermonumendi idee pärineb Toomas Raudamilt. Oktoobrikuisel kaasava eelarve hääletusel jõudsimme kontrakultuuri klaveriga 25 lõpphääletusele mineva idee hulka. Kuigi saime hääletusel auväärsel viimase koha, oleme tänulikud meile antud 63 hääle eest. See näitab, et meil on oma jagu kaasamõtlejaid ning kontrakultuuri vaim ei ole Supilinnast ega Tartust kuhugi kadunud.

Koostöö linnaga

Ka läinud aastal suhtles selts linnavalitsusega tihedalt. Arhitektuuri ja ehituse osakonnaga pidasime mõttevahetust Marja tänava kergliiklussilla arhitektuuri-

võistluse ning mitmete planeeringute teemadel, nt Kapsa tänava projektid, Kroonuaia 44/46, Piiri 3, Herne 57 ning Oa tänava lõpuosa. Mõni planeering tõi ühe laua taha kokku arendajad, projekteerijad, linna, seltsi ja lähinaabrid korraga. Mõnel puhul pidasime konstruktiivset kirjavahetust, mõnikord jäid vastuskirjad üldse saamata ning uuematest arengutest võisime lugeda hoopiski Tartu Postimehest.

Herne 57 maja on tänaseks kahjuks minevik. Selts on endiselt seisukohal, et maja lammutamine oli põhjendamatult. Väljendasime muret ka Oa tänava lõpuosas kavandatud korterite ning parkimis-kohtade arvu üle, mis suurendab kogu linnaosa liikluskoozumust juba lähimas tulevikus märgatavalt ning avaldab survet naabertänavatele (peamiselt Piiri, Kartuli, Herne, Emajõe). Jääb üle lootus, et autostunud, uusarendustest punnis, kuid endiselt kõnniteedeta linnaosas – jah, 2019. aastal on Supilinnas kõnniteed vaid kolmel tänaval! – ei kaota ükski liikleja oma elu. Supilinn vajab kõigi liiklejatega arvestavat turvalist tänavaruumi, ja liiklejad on ju ka jalakäijad, abivahendite kasutajad ning ratturid. Ennekõike ootame Oa ja Marja tänava rekonstrueerimise kiiret alustamist.

Aprillis-mais oli tähelepanu keskmes Marja tänava kergliiklussilla arhitektuurivõistlus. Ühendasime Ranna tee vee-spordiklubide ning vee- ja loodusturismi ettevõtjatega jõud ning töötasime kavandid üheskoos läbi. Pooldasime keskkonnasõbralikke, tugipostideta kavandeid ning leidsime linnaga võidutöö ("Õhtukaar") osas ühise keele. Sillaga on lugu paraku nii, et linna eelarvesse pole selle rajamine veel mahtunud. Ühel korral võttis selts tee raekotta ette Tähtvere silla teemal, mis taas jutuks tuli.

Septembrikuu tõi seltsi töölauale bussiliinivõrgu korrastamise, liikluskorralduse ja parkimisküsimuse ning ühes sellega algas tihedam mõttevahetus linna-

Supilinna täika on platsipäeva üritustest üks oodatuid, kus kohtuvad naabrid, vahetatakse uusi asju ning asjad leiavad uue omaniku.

*Peep Mardiste
foto*

majanduse osakonnaga. Tasulise parkimisala laiendamine on aeg-ajalt päevakorral olnud juba mitu aastat. Imestusega lugesime linna soovist rajada keset Supilinna rohelist parkla aga hoopiski septembrikuise Tartu Postimehest. Kogu 2018. a lõpp kuluski suuresti aruteludele liikluskorralduse ja parkimise üle. Selts

on alati pooldanud Supilinnas tasulise parkimise ala laiendamist (vt ka Mart Hiobi artiklit lk 12).

Mitmekülgne koostöö oli seltsil kultuuriosakonnaga. Osalesime kultuurirahastuse aruteludel, kohtusime Tartu 2024 tiimiga seoses Tartu kultuuri-pealinnaks kandideerimisega, ütlesime sõna sekka aruteludel. Supilinna sissekirjutamine oli kõne all haridusosakonnas seoses meie laste Kesklinna Kooli mahtumisega (loe lähemalt Katrin Kiisleri artiklist lk 18).

Kolm küsimust Kristiina Praaklile:

Milleks on Supilinna Selts loodud ja mille eest selts seisab?

Supilinna Selts seisab hea meie unikaalse puitlinnaosa kestlikkuse, järjepidevuse ja kaitse ning linnaosa asukate eest. Asukate all ei pea selts silmas ainult kahejalgseid, vaid kogu looduskeskkonda tervikuna. See kõik ongi Supilinna Seltsi loomiseks omal ajal tõuke andnud.

Kuidas ma saan seltsi liikmeks astuda?

Seltsi astumiseks tuleb saata aadressile info@supilinn.ee enda kohta väike tutvustus ning mõne lausega kirjutada, miks sa seltsi liikmeks astuda soovid.

Kui ma soovin seltsi tegemistes rohkem kaasa lüüa, siis mida selleks teha?

Haara telefon või saada e-kiri ning anna meile endast ja oma mõtetest teada. Mida rohkem meid on, seda rohkem me jõuame üheskoos ära teha.

Koostöö linnaosaseltsidega

Tselluloositehase eriplaneeringu algatamine tekitas tartlastes ohutunde ja tihendas linnaosaseltside koostööd. Seltsid andsid oma panuse infoseminaride korraldamisse ning võtsid osa Emajõe ketist. Samuti algatasime regulaarsed, kaks korda aastas toimuvad ühised arutelud Tartu linnapea ning abilinnapeadega. Viimane kokkusaamine toimus detsembris, põhi-temaks oli linnaosaseltside ja linna vaheline infokorraldus. Uuesti kohtume mais,

mil päevakorras on arutelu linnaosa-seltside tähenduse ja rolli üle.

Seltsi tegevuse rahastus on endiselt projektipõhine. Sõltume sellest, kuidas meil taotluste kirjutamine õnnestub ning mil-lises mahus vahendeid on potentsiaal-sel rahastajal. Siiani on seltsil hästi läi-nud: oleme tegevuseks toetust saanud nii Tartu linna kultuuriosakonnalt, Kultuur-kapitalilt, Eesti Rahvuskultuuri Fondilt kui ka Kodanikuühiskonna Sihtkapitalilt. Ja alati leidub häid eraannetajaid, keda inspireerib seltsi tegevust toetama juba ainuüksi see, et kaheksateistkümnendat aastat järjest on üks väike seltskond jak-sanud äärmiselt kaootilistes aprillikuu ilmastikutingimustes linnaosapäevi kor-raldada. Seltsi eriline tänu kuulub Kes-linna Kooli õpilastele, kelle abi Supilinna platsipäeval on meile eriti viimastel aas-tatel marjaks ära kulunud. Täname kõiki koostööpartnereid: Tartu Loodusmaja, Maaülikooli, Emajõe Lodjaseltsi, Nais-kodukaitse Tartu ringkonda, Tartu Üli-kooli Botaanikaaeda, Tähtvere Puhke-parki, Eesti Kirjanduse Seltsi, Pühaste Pruulikoda ja paljusid teisi, kes meile nõu ja jõuga abiks on olnud.

Eelmise aasta lõpuga oli seltsil 164 liiget. Seltsi liikmed panustavad nii, nagu kellelgi aega, indu ja soovi on. Kolme-neljakümne kõige aktiivsema kõrval toetavad seltsi tegevust küm-ned ja kümned seltsi mitte kuulu-vad supilinnased. On neid, kes käivad koosolekutel ja kokkusaamistel, teised mõtleavad kaasa tänavaehituse teemadel – nagu näiteks Lepiku ja Oa tänava rahvas –, osa panustab sotsiaalmeedia vahendusel, saadab kirja, sõnumi või helistab, mõni aitab rahastust ja toetajaid leida, teine tuleb ja teeb korda lõkkeplatsi, transpordib prügi jäätmejaama või parandab ära re-monti vajava kiige. Supilinn kõnetab oma kogukonda ja pakub igapäevale midagi.

Seltsil on endiselt kolm peamist info-platvormi: seltsi list (supilinn@post.raad.tartu.ee), veebileht (www.supilinn.ee) ning Supilinna päevade lehekülge Face-bookis. Seltsi listiga on aga selline imelik lugu, et mingil põhjusel pole juba pikemat aega võimalik sellega ei liituda ega sealt välja astuda. Sestap tasub kiiremate asja-de puhul ühenduda seltsi juhatuse liikme-tega (info@supilinn.ee).

23. jaanuaril 2019. a toimunud üld-koosolekul valiti seltsile kaheks järg-miseks aastaks uus, viieliikmeline juha-tus. Juhatusse kuuluvad Helen Hiimaa, Kristjan Kool, Peep Mardiste, Kristiina Praakli ja Asko Tamme. Tõnu Runnel ja Tiia Kõnnusaar uude juhatusse ei kandi-deerinud, kuid on meile jõu ja nõuga toeks ka edaspidi.

Kristiina Praakli,
Supilinna seltsi juht

Kolm küsimust Supilinna seltsi juhatusele

Kuidas oled Supilinnaga seotud? Mis tõi sind seltsiga liituma? Mida pead seltsi tegevuses oluliseks?

Kristiina Praakli,
seltsi juht

Kristiina on pärit Vana-Võromaalt. Tartlane on ta alates 1995. aastast.

Erialalt lingvist, töö-tab Tartu Ülikoolis dot-sendi ja vanemteadurina.

Kristiina on seltsis väga aktiivselt kaasa löönud juba kuus aastat nii juhatuse liikme, Supilinna päevade korraldaja kui nüüd ka seltsi juhina.

Olen supilinnlane aastast 2010 – varem Herne, nüüd Kartuli tänava elanik.

Liitusin seltsiga, et kodukoha ja kogu-konna küsimustes kaasa rääkida.

Seltsi tegevuses pean oluliseks ava-tust ja kaasatust ning võimalikult pal-jude supilinnlasteni jõudmist.

Helen Hiimaa,
juhatuse liige:

Tallinnast otse Supi-linna kolisin head sise-tunnet usaldades 2005. aastal ja enam lahkuda ei ole tahtnud. See rohe-line, kergelt kõver ja pa-rajalt väljakutseid pakkuv linnaosa on mu sisemise hipi ja loodus-kaitsjaolemusena igati kooskõlas.

Siin toimuv läheb mulle väga korda, mistõttu liitusin ka seltsiga.

Pean oluliseks, et selts saaks kohalik-ke puudutavates otsustes kaasa rääkida ja hoida seda, mis teeb Supilinnast Supi-linna: rohelus, inimsõbralikkus, naabrite tundmine, vaba lapsepõlv ja armsad pisi-kesed puumajad kergelt metsistunud hoo-videga. Pori ja teeaugud tänavatel ei ole ilmingimata vajalikud.

Kristjan Kool,
juhatuse liige:

Olen tartlane aas-tast 2000. Supilinna kolisin perega sel-le kümnendi algu-ses. Toimetan ena-masti üsna perekesk-selt, kuid järjest enam läheb korda kohaliku elukeskkonna hoid-mine ja väärtustamine ning ka haridus-temaatika. Tahan, et Supikas oleks ka edaspidi mõnus ja turvaline. Selle nimel annan oma tagasihoidliku panuse.

Seltsiga liitusin mõned aastad tagasi, olles kuni eelmise aasta sügiseni üsna passiivne liige, nii nagu enamus meist.

Aga see ei peaks nii olema. Sestap kut-sun kõiki üles jõudumööda panustama ja oma ettevõtmistest ja mõtetest teada andma. Nii saamegi rohkem häid asju tehtud.

Oluliseks pean seda, et seltsil jääks Supilinna päevade korraldamise ja mil-jööväärtuste eest võitlemise kõrvalt aega pöörata rohkem tähelepanu meie elukesk-konna edendamisele. Vajame kohalikku keskkonda turgutavaid ettevõtmisi. Lapse-vanema ning jalakäijana teeb mind mure-likuks ja paneb tegutsema meie linnaosa teede olukord, kõnniteede puudumine ning süvenev liikluskorraldamatus.

Peep Mardiste,
juhatuse liige

Peep (rohkem tuntud hüüdnimega Pepe) on kodanikuühis-konna aktivist ja rahvusvahelisele koos-tööle spetsialiseerunud keskkonnaekspert.

Olen üles kasvanud Annelinnas. Supilin-na Lepiku tänavasse kolisin 20 aasta eest. Olen vahepeal elanud ka Brüsselis ja Gen-fis, aga Supilinna-igatsus on mind sealt ik-ka tagasi toonud.

Liitusin seltsiga, et oma kogukonda pa-remini tunda õppida ja selle asjades kaa-sa rääkida

Seltsis on minu jaoks kõige tähtsam sis-sepoole suunatud tegevus, so supilinnaste vaheline suhtlus, ühiste huvide otsimine ja nende kaitsmine.

Asko Tamme,
juhatuse liige
Asko on humani-taar, linnaraamatukogu direktor, vee-sportlane ja Supi-linna üks raudvarasid.

Elan Supilinnas 2001. aastast ja õigu-poolsest sattusin siia üsna juhuslikult. Müügis oli korter, millest jõud üle käis, laps oli sündimas ja tuli ära osta. Seltsiga liitusin ikkagi usus, et Supilinna miljöo-väärtus, vana Supilinn, nii nagu ta on ja niipalju kui teda alles on, väärib hoid-mist. Ja mitte ainult majad ja aiad. Üks sõber, kes elas Karlovas, teatas resoluut-selt: "Supilinnas elavad sõbralikud inimesed". Ka see vajab hoidmist.

Ma siiski usun, et tänu seltsi pideva-le pingutusele on vanast Supilinnast alles rohkem kui oleks ilma seltsita.

Kuna eesti oma algupära heliloomingut oli tollal väga vähe, oli kava kokku pandud peamiselt saksa heliloojate teostest, mis olid aga eesti keelde tõlgitud. Laulupeol oli kaks Aleksander Kunileiu teost – “Mu isamaa on minu arm” ja “Sind surmani”, sõnade autoriks Lydia Koidula. I üldlaulupeol kõlas ka Fredrik Paciuse viis “Vårt land”, millele Johann Voldemar Jannsen oli loonud eestikeelsed sõnad pealkirjaga “Mu isamaa, mu õnn ja rõõm”.

Esimesel laulupeol osalesid meeskoorid ja puhkpilliorkestrid

Ajaloolane Lea Teedema vaatab tagasi esimesele üldlaulupeole, millest saab suvel 150 aastat.

Tänavused Supilinna päevad on ajendatud esimesest üldlaulupeost, nii et pole kaugeltki üleaurune sellest veelkord ka Tirina veergudel pajatada. Tegutses ju laulupeo korraldamises olulist rolli mänginud Vanemuise selts pärast 1865. aasta juunis peetud asutamiskoosolekut lühikest aega Supilinnas.

Algul käidi koos Tartu-Maarja koguduse köstrimajas, mis asus Kroonuaia tänaval, praeguse Kroonuaia-Lepiku nurgal. Seal oldi sügisel sunnitud lahkuma, sest köstrimaja saali vajati õppetööks ja koguduse muudeks tegemisteks. 1866. aasta veebruaris üüriti seltsi tarbeks korter aadressil Herne 15, kus seltsi kasutada oli kaks väiksemat ja üks suur tuba maja teisel korrusel. Seal peeti ka seltsi esimest aastapäeva. Oktoobriks oli tegevus muutunud nii laiahaardeliseks, et senine kolme-

toaline korter jäi vägagi kitsaks, uus ja suurem üüripind leiti Laia ja Jaani tänavalt. (2013. aastal ilmus Supilinna Tirinas Tarmo Lillo sulest seda perioodi kajastav artikkel „Vanemuise selts sündis Supilinnas“.) Oma asupaika vahetas selts korduvalt. Alles 1870. aastal koliti Jaama tänavale, varasemalt Tartu Saksa Käsitöölise Seltsi asupaigaks olnud majja, mis jäi seltsi koduks 1903. aastani. Praegu asub aadressil Jaama 14 laulupeomuseum.

Esimehe laulupidu seoti pärisorjusest vabanemise 50. aastapäevaga

Vanemuise Selts eesotsas Johann Voldemar Jannseniga alustas peo ettevalmistamist 1867. aastal. Et ürituseks kergemini luba saada, seoti see Liivimaa talupoegade pärisorjusest vabastamise 50. aastapäeva tähistamisega 1869. aastal. Vaatamata „õilsale eesmärgile“ ning korraldamisega

aegsasti alustamisele saadi ametlik luba peo korraldamiseks alles 20. veebruaril 1869. aastal. Laulupeo trükkimiseks andis tsensor loa 5. mail. Õnneks oli neid juba enne ametliku trükiloa saamist poogna-kaupa trükitud ja laiali saadetud.

Esimehe laulupidu toimus vana kalendri järgi 18.–20. juunil 1869. aastal. Osa võtsid ainult meeskoorid ja puhkpilliorkestrid. 17. juunil osalesid kõik 800 lauljat Maarja kirikus peaproovil. Järgmisel päeval alanud pärispidu juhutati sisse osalejate piduliku rongkäiguga, mis algas Vanemuise Seltsi toleaeegsest asukohast Tähe tänavas ja lõppes Toome orus. Seal etendati laulupeo avastseen, peeti kõnesid, toimus pidulik jumalateenistus. Öhtul anti laulupeokontsert Peetri kiriku vastas asunud Ressource'i seltsi aias, kuhu peolised samuti rongkäigus läksid. Esimese peopäeva kontsert koosnes ainult vaimulikest koorilauludest. Kontsert õnnestus ja avaldas kuulajale suurt mõju.

Teist laulupeopäeva kimbutas vihm, viimasel säras päike

Järgmisel päeval, 19. juunil kell neli toimus sealsamas Ressource'i aias teine kontsert, kuhu pidulised jällegi rongkäigus likusid. Kavas olid ilmalikud laulud. Ka see kontsert õnnestus vaatamata vihmasajule täiel määral. Suurt vaimustust tekitas kuulajates Jakob Hurda peetud kõne. Öhtul toimus „Vanemuise“ aias suur pidusöök, mida ei takistanud ka jätkuv vihmasadu.

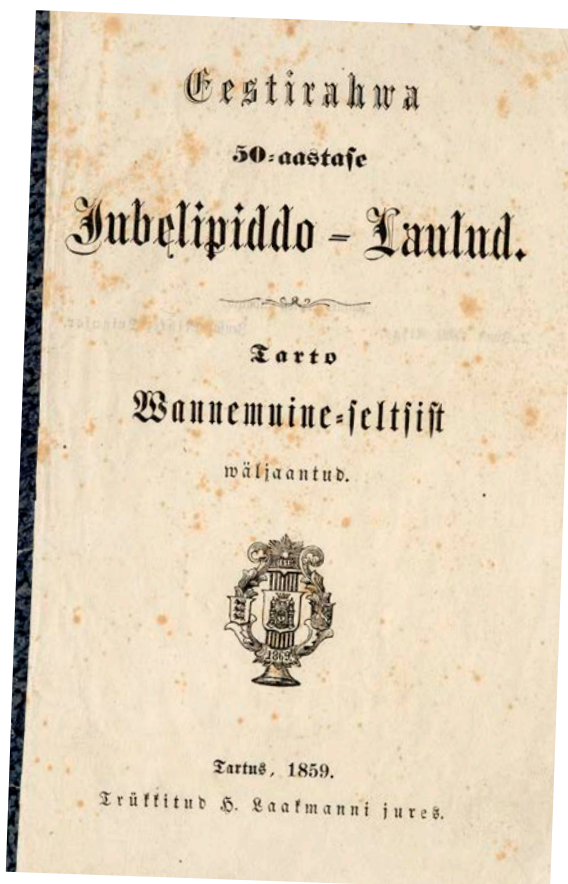
Peo viimasel päeval säras jälle päike. Hommikul kell 9 liikus piduliste rongkäik taas peoplatsile. Kell 10 algas üksikkooride esinemine. Pärast lõunat leidis Vanemuise aias aset kooride võistulaulmine. Esimese auhinna sai Estonia Seltsi meeskoor, teise Kursi koor. Kolmas auhind anti tervelt seitsmele koorile: Tartu-Maarja, Palamuse, Tervastu, Maarja-Magdaleena, Peetri, Jõhvi ja Koeru koorile.

Puhkpilliorkestreid ehk pasunakoore oli laulupeol neli, omavahel võistlesid neist Väägvere ja Kärkna Orge orkester. Väägvere sai esikoha, Orge kiituskirja.

Laulupidu lõppes Johann Voldemar Jannseni emotsionaalse lõppsõnaga. Ta tänas ja kiitis osavõtjaid. Tänamata ei jäänud ka keiserlik kõrgus Aleksander II, kelle valitsuse ajal sellise peo pidamine võimalikuks sai. Järgnes riigihümn, mida lauldi kolm korda.

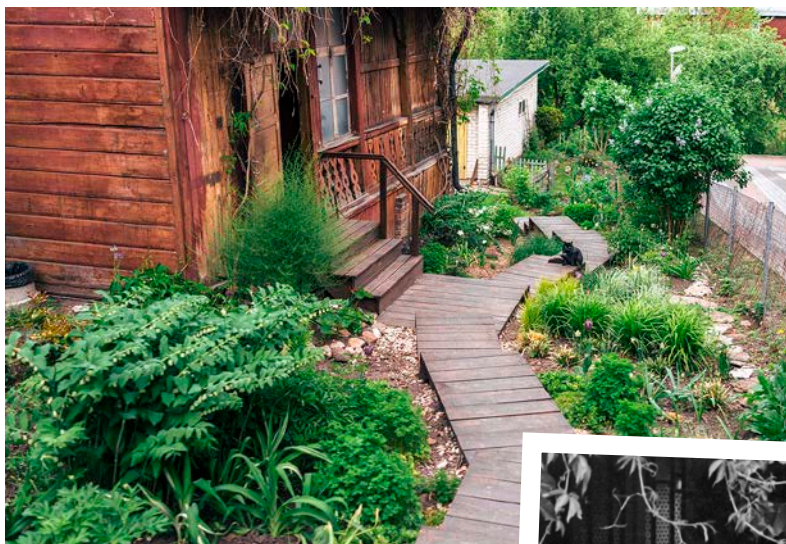
Tartus toimusid ka teine (1879), neljas (1891) ja viies (1894) üldlaulupidu. Edaspidi jätkusid peod Tallinnas.

Lea Teedema

Jalutuskäik ajas

Kes minevikku mäletab ja tunneb, selle elu on võrreldamatult rikkam: ilmsiks saavad nähtamatud niidikesed, mis meid ühendavad nii omavahel, linnaruumi kui eelmiste põlvvedega. Fotod Tõnu Runneli arhiivist kõnelevad aja voolamisest.

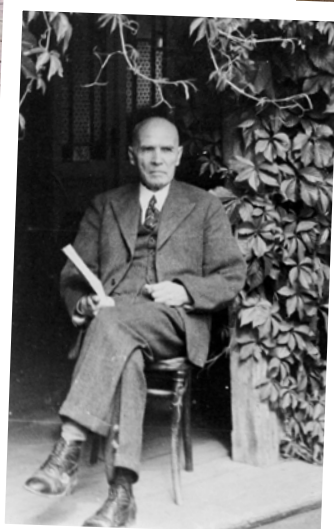

Söödi aed

Kui kodumaja muinsuskaitse eritingimusi uurisin, tulid arhiivist välja pildid toonasest majaperemehesest, Karl-Eduard Söödist, kui ta enne sõda, 1937. aastal selsamal rõdul istus. Luuletaja pidas erinevatel eluetappidel kirjastust, ajalehte ja trükikoda ning oli aktiivne toonasest kodanikuühiskonnas, seltsides ja kultuurielus, mis rajas alused tulevase Eesti riigi sünniks.

**Luuletaja Karl Eduard Sööt
oma kodu verandal (1937).**

Eesti Kirjandusmuuseumi fotokogu A-31:215.

Riku maja

Ma ei mäleta, et oleksin lapsepõlves Supilinna sattunud – see külake jäi alati täpselt nurga taha. Mul ei olnud seal ei sõpru ega sugulasi, ega olnud ka ühtki muud põhjust seal käia. Ülikooli ajal sattusin aga poolkogemata ühte Tähtvere tänava elamispinda vaatama – ja sinna ma jäingi. Umbes samal ajal kolis Tähtvere tänavale meist paar maja edasi Riku, kellega algusest peale sõbraks saime ja väikesi jalutuskäike ette võtsime.

Täna pole enam ei seda väikest koerakest ega tema majakest. Ustava vaatleja rolli on üle võtnud minu sarnase olemisega kass paar maja linna poole.

Veeberi hoov

Tiit Veeberi lapsepõlvkodu hoov on üks mu lemmikmotive, mida pildistanud olen — orgaaniliselt sündinud ja kasvanud linn. Mitu maja on pildil? Kolm? Või kolmeist? See on sama keeruline ja vajadustest kasvanud juurdeehitusrägastik nagu piisavalt päevi näinud tööstusarhitektuuri puhul. Raske on aru saada, mitmes laines kõik need majad on sündinud ja miks neid just nii tuli ehitada, aga silm puhkab.

Tekst ja fotod:
Tõnu Runnel

Vanast mööblist uus ja unikaalne

SUPILINNA ÄRI

Ühes Emajõe tänava suviti rohelusest lokkavas hoovis on väike majake, õigupoolest kuur, mille katuse alt kostub aeg-ajalt usinat saagimist, puurimist, kopsimist ja muud müra, mis seostub töötegemisega. Kuuldavasti on Peeter Unt siin alustanud mööblitootmist, mis põhineb keskkonnasäästlikkusel ja taaskasutusel.

Töökotta sisse astujat tervitab puidulõhn. Seinad on vineeriga üle löödud, keset ruumi troonivad kaks suurt töölauda ja seina ääres on kaminahi, mis väikese ruumi ka külmaga kiiresti soojaks kütab. Seinal ripub taaskasutusest leitud aktimaal, vastu seinu on toetatud vanade mööblitükkide, kappide ja riulite detailid. Ühel töölaual on mitu värskest valminud puitpaneeli, millelt kumavad läbi õrnad värvilised mustrid ja triibud. Nendest tulevad riidekapi ukseid, seletab Peeter.

Peeter, sa oled aastaid töötanud Eesti-Läti piiriülese koostöö alal. Miks otsustasid nüüd pihta hakata hoopis käelist osavust, head maitset ja teravat silma nõudva tööga?

Peeter naerab mõnusalt. „Eks koolitustel ikka küsiti, et mis on teie kutsumus ja mida te tegelikult teha tahaksite. Hakkasin mõtleva ja minu mõttekäik oli umbes selline.

Esiteks mõtlesin välja, et tahaksin töötada puiduga. Teiseks tekkis mõte, et puiduga tegelemise võiks siduda taaskasutamise, anda ära visatud asjadele uue elu täiesti uuel kujul. Kolmandaks sain aru, et eriti palju visatakse ära vana mööblit ning võiks sellele proovida kasutust leida.

Kolme-nelja aastaga oleme – mina ja

minu kaasa Sille – jõudnud mõtetest tegudeni ning peale mitmeid katsetusi oleme loonud täiesti oma materjali, mida nimetame mosaiigiks.“

Peetri meetod on tõesti innovatiivne. Taaskasutustest leitud mööblitükid lammutatakse osadeks, saadud materjal ladustatakse horisontaalselt, liimitakse kokku, nii et ploki välispinnale jäävad soovitud mustrid, ja hoitakse pressi all. Seejärel lõigatakse puiduplokist vertikaalselt vajalike mõõtmetega detailid, lihvitakse ja lakitakse ning pannakse mööbel vastavalt tellimustele kokku.

Mis on selle töö juures sulle kõige keerulisem või huvitavam olnud?

„Kõige keerulisem on selle jaoks aega leida, sest eks ma tegelen vabakutselisena ka muude asjadega,“ nendib Peeter. „Kõige huvitavam on õppimine ja leiutamine. Mis materjale ja kuidas omavahel kokku panna, et lõpptulemus oleks ilus ja funktsionaalne. Iga meie loodud asi on omaette kunsttүkk.“ Tööpooles. Fotodelt näeb seina- ja raamaturiuleid, toole

ja laudu, mis oma delikaatselt triibulise välispinnaga on vaimukad ja eripärased.

Uksest voogab sisse külma kevadhõku – saabub heas sportlikus vormis Sille erkpunase jopega. Sille, Peetri naine on kogu selle asja juures mehele oma ideede ja tähelepanekutega toeks ja abiks olnud. Peetri sõnul tajub Sille tundlikult, millist mööblit inimesed ootavad ja soovivad, nii et iga toote disaini otsustavad nad koos.

Poed on mööblit täis – kes on teie kliendid?

„Esiotsa on need olnud sõbrad ja tuttavad, kellele meeldib mõte taaskasutusest ja sellest, et nende mööbliese on unikaalne,“ seletab Peeter oma tagasihoidlikul moel. „Seni on sõbrad-tuttavad oma soovidega järjekorras, nii et veel ei ole võimalust olnud väiksemat laadi seeriatootmisega tegeleva hakata. Ikka tulevad sõprade huvitavad soovid vahele. Meie klient on julge ja soovib eristuda, sest sellist mööblit poest osta ei saa. Lisaks tahab ta anda oma väikese panuse meie koduplaneedi päästmisesse.“

Peeter Undi maaliline kädetöö paneb iga mööblitüki elama.

Tiia Kõnnussaare ja erakogu fotod

Esimene mööblitükk, mille üle Peeter uhkust tundis, oli söögilaud. Kui algul arvasid Peeter ja Sille, et võiks piirduda riivilite valmistamisega, siis söögilaua valmistamine andis usku, et toodete valikut võiks püüda ka laiendada. „Parasjagu teen suurt kappi, kus kapiuksed on mosaiik-stiilis,“ osutab Peeter laual olevatele paneelidele. „Tulemuseks peaks olema huvitav ja maaliline teos. Käsil on laud pojale, kes on ise ka oma laua tegemisel abiks käinud. Laudu teha on huvitav, suured pinnad võimaldavad tekitada eriti ägedat mustri- ja maalilisuse efekti.“

Peeter Undi unikaalne mööblitootmis-meetod on juba ka suuremat tähelepanu saamas: tema laud valiti Pärnu Uue Kunsti Muuseumi rahvusvahelisele taaskasutusnäitusele, mis on avatud 2. juunini.

Kui lehe lugeja tahaks sinu töökoda külastada, siis kuidas on see võimalik, küsin lõpetuseks.

„Mulle saab helistada telefonil 51 07 807. Lepime aja kokku!“ soovib Peeter Unt.

Tiia Kõnnussaar

Tirina supiretsept

Tomati- hakklihasupp õhukese juustu- teki all

Kui kõht on lootusetult tühi, heade naabrite juures on ka kõik juba ära söödud, siis ei jää muud üle, kui hakata ise suppi kokku keetma. Palju sõltub sellest, kellele ja kuidas. Aga oletame, et tegu on umbes 5–6 liikmelise seltskonnaga.

Kuus kõige olulisemat komponenti selle supi jaoks on: vesi, kartulid, porgandid, hakkliha, sibul ja tomatikonserv. Kõiki ülejäänud koostisaineid (nt loorberilehed, sool, pipar, küüslauguküüs, õli, päikesekuivatatud tomatid, pärilsibulad, oliivid, marineeritud kurgi tükid, riivitud juust, basiilik) saab lisada vastavalt sellele, mis meeldib või mida leidub parasjagu külmikus-sahvris. Kogused, mida olen kasutanud, on pigem suured ja supp saab üsna paks – milleks ikka kõhtu narrida.

Kuidas alustada?

Vähemalt 3–4 liitrine pott on vaja asetada u 1,5 liitri veega pliidiile. Tuli ka alla, eks!

Siis on vaja koorida u 4 suuremat kartulit ja 3–4 porgandit. Kõõgiviljade koorimise ja tükeldamise jooksul on vesi hakanud potis ilmselt keema. See on igati sobiv aeg, et panna esmalt porgandid ning seejärel ka kartulid potti. Hea on vette lisada maitseks 3–4 loorberilehte ning soola. No ja las see supialge tasakesi keeb.

Ehkki Hakkliha tänavat veel Supilinnas ei ole, on selles supis liha tere-tulnud. Kellele liha ei istu, on äkki seentest abi. Aga igatahes on vaja pann panna pliidiile sooja – pisut õli pannil ei tee ka paha. Kuni pann soojeneb, saab koorida ning tükeldada suurema sibula. Kui just esimest kohutamist pole plaanis, on tegelikult üks küüslauguküüs mõnus maitselisas, mis vajaks puhastamist. Paneme siis kuni

pool kilo kodust hakkliha pannile ning peagi saab lihale seltsiks saata tükeldatud sibula, pipart, soola ja purustatud küüslauguküüne. Vahel olen hakkliale lisanud päikesekuivatatud tomateid. Nüüd on vaja jälgida, et liha saaks tasasel tulel kenasti küpseks ja sibulatükid kuldseks, lõhn oleks hõrk ja suu jookseks natuke vett. Kuni liha toimetab pannil, vajab tähelepanu supipott.

Kui kartulid-porgandid on potis enam-vähem pehmed, on vaja lisada tomatikonservi sisu. Minu arvates on purustatud tomatid kõige paremad, aga asja ajab ära ka tomatipasta. Seejärel lase supp keema. Kui supp keeb, võid lisada pärilsibulaid või marineeritud kurgi tükke või oliive. Pärast paariminutilist keetmist keera tuli väiksemaks ja lisa potti praetud hakkliha koos sibula-küüslauguga. Vajadusel saad maitset sobivas suunas muuta puljongikuubiku(te) või kuivatatud maitseainetega. Kuni supp valmib, saad kõõgi korda teha ja laua katta.

Tõsta supp kaussidesse, riputa üle riivjuustuga ja lisa kaunistuseks basiilikulehti. Laske supil hea maitsta ning mekkige kõrvale röstitud leiba.

Loodetavasti keedavad laua ümber istujad kokale pärast ühe sametise kohvi ja küpssetavad midagi!

Jätku leiba!

Piret Pungas-Kohv, Herne 17

Tibukollane Herne 56 b.

Väike aiamaia Herne 30 krundil.

Mis jäi silma „Supilinna parima maja 2019“ valimisel?

Supilinn õitseb ja kasvab, kuid üht-teist teeb ka murelikuks, kirjutab Mart Hiob, Supilinna Parima Maja valimise komisjoni esimees.

Viimase aasta jooksul on Supilinn saanud juurde mõne uue maja ning mõne vanema väljanägemist on värskendatud.

Kahju on, et linnapildist kadus üks 19. sajandi näiteid Marja ja Tähtvere tänav nurgal – laia tsaariaegse laudisega ühekorruseline Tähtvere 25 hoone. Maja vundament oli tänavatelt tuleva surve tõttu nii halvas seisus, et see tuli lammutada ning asendada vastupidavamaga. Enne vundamendi lammutamist võeti maja koost lahiti. Loodame juba käesoleval aastal näha samas kohas sarnast maja, kuid ajaloolisuse taastamiseks kulub muidugi veel paar-sada aastat.

Sarnaselt möödunud aastale võib tõdeda, et mõned pikaajalised ehitustööd nagu Tähtvere 48 ja Oa 3 on edenenud omas tempos. Möödunud aasta jooksul lõpetati Lepiku 7 remont ning Piiri 20 uushoone püstitamine.

Samuti on valminud Kroonuaia 27a, mis jääb endise vallikraavi alale kesklinna ja Supilinna piiril. Aasta sisse jäi veel Herne 54 valmimine ning kõrvale Herne 54b kahekorruselise puumaja ehitamine. Viimane on veel viimistlemisjärgus.

Herne tänaval on uue kuue saanud kõrvuti olevad Herne 56a ja 56b – nagu kaks tibu, üks kollasem kui teine! Tänaval jalutaja silma alt peidus on aga kerkinud väike aiamaia Herne 30 krundi tahaotsa, Kõrvitsa tänav autokuuride juurde. Hooned, mille räästad ja sokkel vajavad veel viimistlemist, on näha möödunud sajandite silmarõõmustavate proportsioonidega

puitehitise peegeldust iseloomulike räästakastide, laudise, katuse ja akendega.

Parim maja 2019 on valitud!

Supilinna parimaks majaks valiti tänavu samas lähedal paiknev Lepiku 7.

Juba möödunud aastal paistis hoone remont silma säästliku lähenemise poolest – säilitatud on vana laudis ning maakividest soklit ei ole peidetud soojustusplaatide ja krohviga. Uuendatud aknaduksed ja katus on valmistatud vanade eeskujul. Maja taha on aia asemel paraku rajatud suur parkla, kuid autode ära keelamine ei oleks ka lahendus, mis kellelegi meist meeldiks. Loodetavasti näeme pikemas, poole sajandi, võib-olla ka paarikümne aasta perspektiivis isesõitvate ja jagatavate autode võidukäiku. Siis on

**Säästlikult renoveeritud Lepiku 7 –
Supilinna parim maja 2019.**

Mart Hiobi fotod

võimalus parkimisplatside alla pandud murupinnad Supilinna aedades taastada.

Valminud hoonetest tuleb kindlasti ära märkida üht Supilinna suurimat, Piiri ja Oa tänava nurgale püstitatud kortermaja Piiri tn 20. Majal on mitmeid häid, Supilinna traditsioonilisse miljöösse sobivaid omadusi – traditsiooniline viilkatusega vorm, püstise proportsiooniga aknad, rõhtlaudis, tagasihoidlik värv. Kahele täiskorrusele vaatamata mõjub maja kohatult suurena, mida rõhutavad vertikaalsed aktsendid akende all ja kohal. Katuseräästa puudumine ning pleki kasutamine seinaviimistlusena oleks muus kontekstis omal kohal, kuid Supilinnas ei tundu see kõige paremini õnnestunud lahendusena.

Lõpuks tuleb kiita Kroonuaia 27a ja lõpu- ni valmimata Herne 54b maja, mis vastupidiselt eelnevale ei rõhuta oma modernsust ning võib seetõttu sattuda arhitektide kriitika alla. Kriitikutele soovin aga meelde tuletada Supilinna miljööala eesmärki – säilitada ja arendada võimalikult algupäraselt Supilinna kui 19. ja 20. sajandi alguse puitasumit. Arhitektuur, mis mitmekesises keskkonnas on rikkuseks, osutub siin paraku häiringuks. Seetõttu on vajalik ka uushoonestamisel jääda traditsiooniliste ehitusvõtete juurde, mida Kroonuaia 27a ja Herne 54b puhul on ka tehtud.

Mart Hiob

Kaks kaotust

Selle aasta veebruari lõpus läksid sae alla Konnatiigi kõrval, Emajõe ja Meloni tänava vahelisel poollooduslikul rohealal kasvanud puud, et teha ruumi Vallikraavi Kinnisvara arendusele Oa tänava lõpus, kirjutab Heiki Valk.

Raieloa andmetel oli neid kokku 145 – enamasti remmelgad, kuid ka mõned lehised ja kased. Ala ehitatakse täis 2004. aastal kinnitatud nn Europani ala detailplaneeringu järgi. Juriidiliselt on asi korras – majad ehitatakse planeeringu kohaselt –, kuid mis takistas projekti kooskõlastajatel mõnegi planeeringu koostamise ja ehituse vahele jääva 17 aastaga suureks kasvanud puu säilitamist?

Nii lakkas taas olemast osa linnaloodusest. Konnatiigi kõrvale ehitatavate majade elanike akna all, nagu ka Kauna ja Kapsa tänava uute majade läheduses, ööbik hõiskama ei hakka. Paremalt juhul – kui uued puud, mida istutada kavatsetakse, on suureks saanud –, võivad sinna kolida varesed. Need inimest ei pelga, vaid tegutsevad omasoodu. Nii on Emajõe äärne rohekoridor järjekordsest kohast katki lõigatud. Selle seni veel säilinud lõpuosa asemel hakkavad olema majad ja autod – lageraiealale kavandatud tiheasustusalale on ette nähtud 85 parkimiskohta. Jääb vaid papiallee, aga kuniks?

Hävinguga lõppes ka Supilinna miljööalal asuva ja üldplaneeringu järgi säilitamisele kuuluva Herne 57 elamu lugu, seda vaatamata Supilinna Seltsi vastuseisule. Maja lammutas suur ekskavaatorikopp 1. märtsil. Kaks ehitustehnilist ekspertisi, mis tehti hoone konstruktsioone avamata ja laudvoodrit eemaldamata, kinnitasid hoone enam kui 80% ulatuses kulunuks.

Lammutusluba anti vaatamata asjaolule, et Tartu linna üldplaneeringu järgi on see miljööaladel lubatud vaid siis, kui hävinud on vähemalt 60% kandekonstruktsioonidest. Iga eesti keele oskaja teab, et kulumine ei tähenda veel hävimist. Veel pikka aega pärast omaniku vahetumist oli maja kinnisvaraportaalis müügil ära vedamiseks – ristpalkhoonet annab kergesti lahti võtta ja uuesti üles laduda. Siinkohal küsimus: kui maja on sedavõrd hävinud, kuidas saab seda presenteerida müügi- kõlbliku kinnisvarana, ka lahti võtmiseks ja mujal kokkupanemiseks? Kinnisvarafirmas Vara Fond OÜ pole aga papist poissid. Kui vaja, aitab suhtluses linnavõimudega advokaadibüroo.

Lammutatu asemele soovib Vara Fond ehitada enam kui kaks korda suurema maja. Seda vaatamata Tartu linna üldplaneeringus Supilinna kohta öeldule: „Hävinud või lammutada lubatud miljööväärtuslike hoonete asemele tuleb uus hoone ehitada üldjoontes samas mahus või lähtuvalt lähiumbruse majadest” (p 6.8.2.15). Linnavõimude lõplik otsus uue maja suuruse ja välisilme kohta ei ole seltsile teada. Peagi näeme, kas Tartus maksavad linnavolikogu kehtestatud reeglid, st üldplaneering, või raha võim.

Nii kaovad Supilinnast puud ja vanad majad. Asemele tuleb kinnisvaraäri, uued majad ja inimesed, vahel ka hoopis teistsuguste väärtustega. Sealhulgas nii varesetapja(d) kui ka sellised, kes mulu kevadel Meloni tänava jõeäärse otsa uute majade juures toimunud linnupoegade tapmise kohta ei osanud politseile midagi öelda – pole kuulnud ega näinud. Ei usu mitte, et kümnete pesitsevate vareste hädakisa ei suudaks magajaid äratada, seda isegi magusa unega varajastel hommikutundidel.

Heiki Valk

Heiki Valgu foto

Tõnu Runneli foto

Kas mugavus autoomanikele või linnaosa unikaalsuse ja roheluse säilimine kõigile, küsib maastiku-arkitekt Mart Hiob.

Tänapäeval kuulub valdaval osal peredest elukorralduse juurde isikliku auto omanine. Vaid üksikud meist on suutnud läbi ajada autota ja veel vähesemad juhiloata. Osalt on tegemist suhtumise küsimusega – me ei proovigi ilma autota läbi saada. Kuid nii on enamiku asjadega: võimaluse avanedes minnakse kergema vastupanu teed.

Parkimisplatsid võtavad ära linnaruumi

Küllap on auto paljudele oma igapäeva-elu korraldamiseks ka hädavajalik abivahend: jalgsi, jalgrattaga või ühistranspordiga ei pruugi igale poole piisavalt kiiresti jõuda. Sõiduauto omanine ei ole Eestis veel ka nii suur probleem, et seda peaks piirama hakkama, ja võib-olla see ei saagi kunagi nii suureks nuhtluseks. Siiski on auto omanisel ka negatiivseid tagajärgi, millest ehk silmatorkavamad on sise põlemismootorite toodetav reostus, sõidu-

teede ning autode parkimisele kuluv ala, mis võtab linnaruumi vähemaks jalakäijatelt. Just viimane on linnakeskkonnas üks teravamaid väljakutseid, sest keskmiselt seisab iga auto umbes 95% ajast, ent autodele on seejuures rajatud üle linna keskmiselt neli parkimiskohta: kodu, töö ja poe ning vaba aja veetmise või teenindusasutuse juures. Linna kitsastes oludes on see väga priiskav elustiil!

Supilinn on elamupiirkond, kus on head eeldused autota hakkamasaamiseks. Supilinn asub kesklinna kõrval, aga kesklinna on koondunud palju töökohti, teenindusasutusi, poode ja ka Tartu ühistranspordisõlm. Oma igapäevatoimetuste pärast ei peaks enamikul meist autot vajagi olema. Teisest küljest asub Supilinn ka spordipargi ja laululava kõrval, nii et ka vaba aja veetmiseks pole autosõitu ilmingimata tarvis ette võtta. Samas tuleb tunnistada, et Eestimaal ringiliikumiseks ei paku ühistranspordivõrk just üleliia mugavaid tingimusi ning aegajalt tekib ikka vajadus midagi suuremat vedada. Kokkuvõttes võib öelda, et iga Supilinna pere võiks hakka saada ühe autoga. Ja mõned õnnelikud saavad tõesti ka ilma läbi.

Supilinna tänavad mõõdeti välja 19. sajandi esimestel kümnenditel. Nii siis kui ka

viimasena, 20. sajandi esimestel kümnenditel rajatud tänavate aegu olid põhilisteks liikumisviisideks jalgsi kõndimine ning hobuvankriga liikumine. Tänavate rajamisel ei arvestatud, et sajandi või paari pärast soovivad inimesed tänavat parkimisplatsina kasutada. Just seetõttu tänased autodega ääristatud sõiduteed nii nukrad tunduvadki. Parkivad autod on hõivanud puude kasvuruumi ning surunud jalakäijad tänavakoridori servadesse, või mõnel juhul – kui pargitakse sõidutee ja krundi piiri vahelisel alal – otse sõiduteele. Selline tänavaruumi jaotus ei ole hea, sest eelistab vaid autokasutajaid.

Supilinna Seltsi vaade asjale

Eelnevast tulenevalt on Supilinna Selts oma loomisest peale taotlenud Supilinnas autoliikluse piiramist. Selleks on mitmesuguseid võimalusi, alates keelumärkide panemisest ja füüsilisest takistamisest nn lamavate politseinike abil, et autoga liikumist ebamugavamaks ja aeglasemaks teha, kuni teiste liikumisviiside soosimiseni, nt kergliiklusteede loomise ning ristmikel kergliiklejatele eelisõiguse andmise abil.

Üheks autokasutuse piiramise viisiks

on ka avaliku tasuta parkimise piiramine. Seda võib teha mitut moodi. Võib piirata parkimisala, keelates parkimise ühel pool tänavat, nagu seda on tehtud Tähtvere tänavas. Võib piirata parkimise kestust, nagu seda on tehtud Herne poe ees. Ning viimaks võib tänaval parkimist maksustada, nagu see toimib Tähtvere tänava algusest Marja tänava ristmikuni.

Head ja vead

Parkimise ajalisel piiramisel on see miinus, et nii ei saa autot tänaval hoida ei pikaajaline külastaja ega ka kohalik elanik. Viimane on sunnitud liikluseeskirja järgimiseks autoga rohkem ringi sõitma, parkima seda oma hoovi või lähimasse avalikku kohta, kus parkimine ei ole ajaliselt piiratud. See võib kohaliku elaniku elu teha tarbetult keeruliseks ega anna min-geid eeliseid külalisparkijate ees.

Tasuline parkimine annab valiku-võimaluse – parkimine tänaval on lubatud, kuid avaliku ruumi hõivamisel on oma hind. Kui peres on mitu autot, on teise auto parkimine praeguste reeglite kohaselt juba viis korda kallim, nii et see soodustab ka vaid ühe auto pidamist pere kohta. Kolmandaks peletab tasuline parkimine eemale just nn võõrparkijaid, sest kohalikule elanikule on parkimine praeguste reeglite kohaselt viis korda odavam.

Loomulikult ei ole parkimise maksustamisel ainult häid külgi. Näiteks koormab see rohkem vaesemaid elanikke, sest parkimistasu on kõigile ühesugune. Elanikud, kes ei soovi parkimise eest maksta, muudavad oma rohelised muruplatsid kõvakattega parkimisplatsideks, ja kannatab Supilinna aedlinlik miljöö. Üürnikud, kelle korteriomani ei nõustu sissekirjutust võimaldama, ei saa kasutada kohaliku elaniku eeliseid. Samuti peavad kohalike ettevõtete töötajad ja ametiauto kasutajad maksma täishinda.

Tänases olukorras, kus Supilinna kesklinnapoolsed tänavad on päevasel ajal tihedalt täis pargitud, tuleb parkimise vähendamiseks ja kohalikele suuremate võimaluste loomiseks midagi ette võtta. Olemasolevatest valikutest, mida saab kiiresti rakendada, on tasulise parkimise sisseviimine kõige asjakohasem. Loetletud probleeme on võimalik lahendada kas parkimise eeskirjade täpsustamise või üürnike ja üürileandjate omavahelise parema teabevahetusega. Valdavale osale Supilinna elanikest tuleks aga tasulise parkimise ala laiendamine eelkõige kasuks. Siin on heaks eeskujuks Tähtvere tänav, kus pärast esimese poole tasuliseks muutmist vähenes tänaval parkivate autode hulk jõuliselt ning tänav sai uue hingamise. Seepärast tasub seda proovida teistelgi tänavatel.

Mart Hiob

Tänavarajaja Hendrik Leppik

Lepiku tänav on üks vähestest Supilinnas, mis ei kannu aedvilja nime. Tänav on nime saanud selle rajaja Hendrik Leppiku järgi.

Hendrik (meetrikaraamatus Endrik) Leppik sündis 1863. aastal ja kasvas Tartu lähedal talus. Oma ärile pani ta aluse 1880ndatel aastatel tsaariarmee teenides. Perekonna mälestuste kohaselt pani ta kogu teenitud raha kõrvale ega kulutanud seda, erinevalt kaasteenijatest, tubakale, alkoholile ega naistele. Lepiku suurimaks kuluartiklaks olevat olnud aiandusajakirjad, kust ta ammutas teadmisi kasvuhoonete kohta.

1901. aastal Tartusse tagasi pöördudes sai Leppik lõpuks oma aianduse-unistust teoks hakata tegema. Ta ostis pastor Geheve pärijatelt Botaanika (Kroonuaia) tänava ääres tüki Supilinna karjamaad ja rajas sinna oma aiandi. Lisaks põllumaale kasvas ta juurvilju ka köetavates kasvuhoonetes ning sai nõndaviisi oma aia-saadusi müüa ka talvel.

Leppik teenis restoranidele ja koguni raele vastuvõttudeks kõõgivilju müües korralikult ning otsustas ärist kasumi välja võtta. Ta jagas oma aiamaa kruntideks, tellis Fromhold Kangrolti tulevaste küllalt luksuslike üürimajade projektid ning

Hendrik Leppik on Supilinnale andnud omanimelise tänava.

alates aastast 1907 hakkas krunte koos hoonete projektidega müüma. Mõne maja lasi Leppik ka ise ehitada ja müüs need koos kruntidega maha alles 1920ndatel.

Hendrik Leppik ise elas algul Kroonuaia tänaval ning ostis hiljem siiani säilinud hooned Tiigi 82 ja 84, kus elas tema pere ja olid ka üürikorterid. Aktiivse kodanikuks oli Leppik seotud pritsumeeste seltsiga, toetas Vanemuise seltsi ja Pallast, kus õppis ka tema tütar Irma. Leppik suri 1936. aastal ja on maetud Raadi kalmistule. Tema naine Alice suri Tartus 100-aastaselt aastal 1981.

Mul oli au nelja aasta eest kohtuda Hendrik Leppiku Rootsist elava tütre-tütre Küllike Montgomery'ga, kes käis mul Lepiku tänaval külas perekonna mälestusi jagamas. Oma äsjases kirjas teatas Küllike, et tuleb oma vanaisa rajatud tänavat varsti taas vaatama. Ootame!

Peep Mardiste

Hendrik Leppik ja tema perekond.

Hendrik Leppiku perekonnaarhiivi fotod

Supika kõrtsu otsimas

**Aliis Liin käis arhitekt
Uku Põllumaaga Supilinnas
vaimu tabamas.**

Lepime Uku Põllumaaga kokku kohtumise laululava kohvikus, sest „see on ainus, mis meil Supilinnas on“. Pool tundi enne kokku lepitud aega saan Ukult Facebooki sõnumi, et kohtume hoopis Ümarlauas. Täpsustavatele küsimustele vastust enam ei tule, aga ma arvan teadvat, kuhu mind kutsuti. Ümarlaua baar on legendaarne Tartu õllekas Narva maanteele, kuhu ma juba mitu aastakümnet olen väga tahtnud minna, „sest kindlasti pannakse see kohe kinni“, aga seni on õige meeolu, sobiva seltskonna või lihtsalt hea põhjuse puudumisel jäänud seal käimata. Ja nüüd järsku on kõik asjaolud soodsad! Esmaspäeva pärastlõunal kell kolm. Ümarlaud on ikka alles, oma vana koha peal ja muutumatul kujul. Taaskordne tõestus, et unistused lähevad täide varem või hiljem, aga enamasti täiesti ootamatult.

Uku on kohal ja tervitab mind joviaalselt. Ümarlaua ümber on veel kaks-kolm meest ja leti tagant õlut valamas keemiliste lokkidega vanemas keskeas baaridaam, keda nähes on kohe selge, et ilma temata ei oleks see koht siin üle aegade püsinud.

Supilinn vajaks kohvikuid

Rüüpage õlut. Tuleb välja, et laululava kohvik on lahti ainult kella neljani. Uku ei ole Supikat kummitava joogikohtade põuaga rahul: „Kartuli tänava otsa juures peaks kohvik olema. Mitte ainult Tähe tänavale Karlovas ei sobi kohvikud ja puhvetid, Herne tänaval peaks neid ka olema. Aga kohvikut, näe, ei ole keegi teinud meile, peame siin teisel pool jõge kügema. Kikerkohvik oli, aga seal kasvatakse nüüd meie lapsi. Saiašahver on ka

Arhitekt Uku Põllumaa mäletab aega, mil laululava asemel oli räämas linnatagune ja lapsed võisid rahuks tänavatolmus mängida, sest autosid veel ei olnud.

Peeter Paasmäe foto

valel ajal lahti, hommikul tööle minnes sealt saia ei saa.“

Uku on sündinud Viljandis, aga nüüdseks juba üle poole oma elust Supilinnas elanud. Esmalt, kaheksakümneandel, üürikorterites Meloni ja siis Marja tänaval. Hiljem üle kümne aasta Lepiku tänavas, nüüdseks teist samapalju Oa tänava lõpus enda projekteeritud majas. Aga nagu ta ise ütleb, on ta oma mõtetes seal elanud juba palju kauem.

„Lepiku tänav oli uhke ja väärikas koht, on tänaseni. Häirisid teatud inimlikud nüansid ja jõgi oli ka liiga kaugel. Mina tahtsin head, maja korda teha ja elu edasi arendada, aga hakkasin saama kaebekirju. Omas majas on õnn täielik, naine kaebekirju ei kirjuta. Meil on peremaja, oma perega olen rahul.“ Meie juttu pealt kuulanud Rein ütleb Uku Oa tänava maja kohta: „See on ikkagi neitsitorn Tartus.“

Ümmarguse laua ääres on veel härrasmehe. Seltskond muutub pidevalt, vahelduva eduga on selles kogu aeg kolm kuni

viis meest. Uurivad, mis asja me siin ajame. Seletus, et me anname Supikas kevaditi ajalehte välja, juba viisteist aastat, ning kirjutame sinna lugusid üksteisest, ühel aastal kirjutab Uku minust ja järgmisel mina Ukust, rahuldab täielikult.

Uku sööb viinereid kartulipudru ja soolakurgiga. Siseneb veel üks härrasmees ja hüüab juba uksele: „Ma olen teel juuksurisse. Ärge pange tähele, vahetan ainult sargi ära,“ ja suundub tagaruumidesse. Veeretame ikka Supika-jutte. Uku: „Lapsed on Supilinnas üles kasvanud ja inimeseks saanud. Kasvulava on seal hea. Vanasti oli linna kõõgivilja-kasvulava, kasvatati kurki ja muud, nüüd on laste kasvulava. Minu jaoks on Supilinn Emajõe ülemine ots, ma tahan Emajõe lähemal olla. Supilinn on pealevoolu. Päikesepaiste. Seal ärgates jääb ellu.“

Meie juttu pealt kuulanud raamatu-kaupmees Aulis arvab, et ajaga on Supilinn paremaks läinud. Vanasti olnud väga kriminaalne, „monopolid“ ja joobes

Supilinna boheemlik vaim on kandunud Ümarlaura kõrtsi Narva maanteel.

Aliis Liini fotod

inimesed ümberringi, seal võinud kergesti peksa saada. Hüüatame Ukuga justkui ühest suust, et see oli sellepärast, et Aulis oli Supikas võõras. Sellepärast olid kriminaalid talle probleemiks, kohalikele ei hakanud keegi külge. Supilinn omasid hoiab. Rein arvab, et teistel juhtub Supilinnas, supilinnastel juhtub mujal. Uku on veendunud, et Supilinn on olnud kogu aeg hea, ainult inimesed on seal erinevad.

Kasside jahimaad on muutunud

Uurin, mida Uku arhitektina Supika viimase kahekümne viie aasta arengutest arvab. Ütleb, et pigem ei taha kommenteerida, aga jääb siis mõtisklema: „Meil on hea kass, on teine vabapidamisel. Ta teab tõesti kõike, mis Supilinnas toimub, aga aeg-ajalt käib meid ka vaatamas. Supilinna viimase aja arengud on tema jahimaid ikka omajagu muutnud. Oa tänava lõppu tuleb veel uusi maju juurde. Koerte ja rottide balanss on jätkuvas muutmises. Üksed ja väravad pannakse lukku. Aga eks see ole elu normaalne areng. Kümne aasta pärast on praegune juba „vana vaikelu“.“

Meenutame oma Supika lugusid. Rein räägib, et elas kaheksakümnendate lõpus kuus või seitse aastat Herne tänaval 47ndas majas. Supilinna süda oli siis Marja ja Herne tänava nurga peal, proua Muna käest sai seal puskarit. Seal ümber oli alati kamp viina- ja õllesõpru. Hommikuti aknast välja vaadates oli pilt kogu aeg sama – jageleti ja jagati omavahel mingit kaupa. Tundus, et kelle pool parasjagu joodi, sealt võeti kogu panditav ja muidugi sõõdav kaup kaasa. See oli nagu rändvara.

Pidevalt oli tüli selle üle, kelle omad need asjad on – Jerevani äratuskell, mingi raadio, vaas, pool kotti kartulit. Alati võeti „obrok“ sealt, kus käidi. Lõputu vaidlus oli mingi poole kotti kartulite üle, ikka see pool kotti käis ringi.

Uku ütleb, et tal neid Supilinna lugusid ka ikka jätkub, aga suure osa kohta pole ta kindel, kas neid sobib rääkida. Siis aga leiab sobiva: „Mul oli keskmine laps sündimas ja siis läks ühel hetkel kiireks. Tol ajal ei olnud ju telefone. Jooksin Marja tänavat mööda alla jõe poole, teadsin, et

seal elab üks miilits, kel on telefon. Nii et läksin varahommikul mendile koju, koputasin uksele ja saingi abi küsida.“

Laululava kant on teiseks saanud

Mulle meenub, et mind saadeti Uku Põllumaaga Tirina tarvis rääkima, et kirjutada laulupeo 150. aastapäeva puhul sellest, kuidas uut laululava projekteeriti ja ehitati. Proovin küsida siit ja sealt nurgast, aga seda juttu jooksmas ei saa. Uku ütleb vaid, et projekteeris laulupeo tule tarvis tulepüramiidi ja on sellega igati rahul. Ja meenutab siis veel vanemaid aegu, mil Tartu laululava, nagu Tallinna omagi oli siis, kui seal parasjagu suurüritust ei olnud, „uisapäisa“, võssa kasvanud ja prügisse matunud. Aga eks siis oligi kogu see laululava ja Supika kant hoopis teistsugune. „Näiteks Meloni tänav. Obeseid seal enam ei olnud, autosid veel ei olnud. Lapsed said tänaval rahulikult mängida ja kuna oli väga vaikne, siis jäid ka mängides magama,“ räägib Uku.

Nii me neid Supikajutte ümarlaura ümber ajame. Ja järsku on minule täiesti selge, et kurtmistel, kuidas Supilinnas ei ole oma kõrtsu ja see on muidu igati vinksvonks linnaosa puhul suur puudus, ei ole alust. Seesama Ümarlaura baar, üksnes viieminutilise jalutuskäigu kaugusel Supilinnast, on rohkem Supilinna kõrts, kui ükski uus Supilinna geograafilistesse piiridesse loodav koht saaks kunagi olla. Siin on elus kõik see, mis päris-Supilinna puhul on alles üksnes seal elanud inimeste meenutustes. Sest Supilinn on elulaad, mitte üksnes jupike maad siinpool Emajõe. Kuigi ka Herne tänavale võiks keegi selle päris meie oma kohviku ikkagi ära teha.

Aliis Liin

Paatidest ja muust Emajõel

Asko Tamme jagab soovitusi Emajõel sportimiseks ning mõtiskleb ohutuse üle supelrandades.

Soovitan oma nii-öelda spordiharrastust – käia matkasüstaga Emajõel – kõigile supilinnlastele. Nii-öelda sport on ta lihtsalt sellepärast, et üldjuhul seal midagi tõeliselt koormavat ei ole. Istud kinnises süstas, töötab ainult ülakeha, ongi õigupoolest justkui tehniline jalutamine.

Supilinnast on kõige lihtsam alustada sõitu ülesvoolu. Saab praktiliselt kohe linnast välja, kohe tulevad ilusad vaated ja pärast on lihtne allavoolu tagasi tulla. Kui plaanida pikemaidsi otsi, on mõttekam lasta ennast viia sobivale kaugusele ja sealt koju sõita – Kärevere maantee-sild on 22, Puhja (Reku) 37 kilomeetrit, Palupõhja 45 ja Jõesuu 50 km sõidu kaugusel. Kui ülesvoolu tahta sõita, saab hõlpsasti vee peale Luunja silla juurest ja Kavastust.

Lainet ei tohi Tartu piires tekitada

Süsta- või ka mõne muu väikese aerupaadiga sõites peab arvestama sellega, et Emajõgi on ametlik veetee ja faarvaatripoidega (punane ja roheline) märgitud joonel peab kõigile teed andma. Eks ka mujal on mõistlik jalust ära hoida ja vaadata, et suuremad ja kiiremad sind oma lainega ümber ei aja. Vahel tekib ka küsimusi: kui kiiresti siis õigupoolest sõita

tohib ja mida teha, kui mõni ikka ilmselgelt teiste jõe peal liikujate ohutusest ei hooli?

Nagu juba nimetasin, Emajõgi on ametlikult laevatatav, selle kohta on olemas väga põhjalikud kaardid, siin on märgitud ametlik laevatee ja siin tohivad kõik sõita, kui pole just sisse seatud ajutisi keelde. Sõita võivad nii suured kui ka väikesed, kiired kui ka aeglased, kuid Tartu linna piirides tuleb sõita aeglaselt (asjakohane termin on tasakäik) ja lainet ei tohi tekitada. Need märgid on ka linna piiril, randadest ülesvoolu ja veel mõnes kohas üleväl. Suurema riistapuuga tohib randuda ainult ettenähtud sadamates ja randumiskohtades.

Linnast väljas kiirusepiiranguid pole, aga tegelikult jõeliikluses tuleb arvestada looduskaitse piirangutega. Kogu Emajõe alal on neid päris palju, vt https://www.kaitsealad.ee/sites/default/files/Peipsiveere%20looduskaitseala/Kaitsekord/Emajoe_piirangud_mootorpaatidele.pdf. Peamine on siin vast see, et kogu Alam-Pedja looduskaitsealal (Võrtsjärvest Kärevere maantee-sillani) on kiiruspiirang 30 km/h ning jetide ja skuutrite täielik keeld. Muud keelud on juba spetsiifilised (vanajõgedel ei tohi mingil ajal üldse liikuda, jne).

Vee peal liikumisel on, traditsiooniliselt, väikesed erinevused võrreldes tavalisusega. On meid ju vähem ja siis kuulub ka lihtne süstasõitja siseringi, viibatakse, tervitatakse. Paadilubade koolis väljendati seda kokkuvõtlikult nii: "Vee peal liik-

leja on teise liikleja vastu sõbralik ka siis, kui too seda ei ole". Hea põhimõte, millest võiks alati ja igal pool kinni pidada.

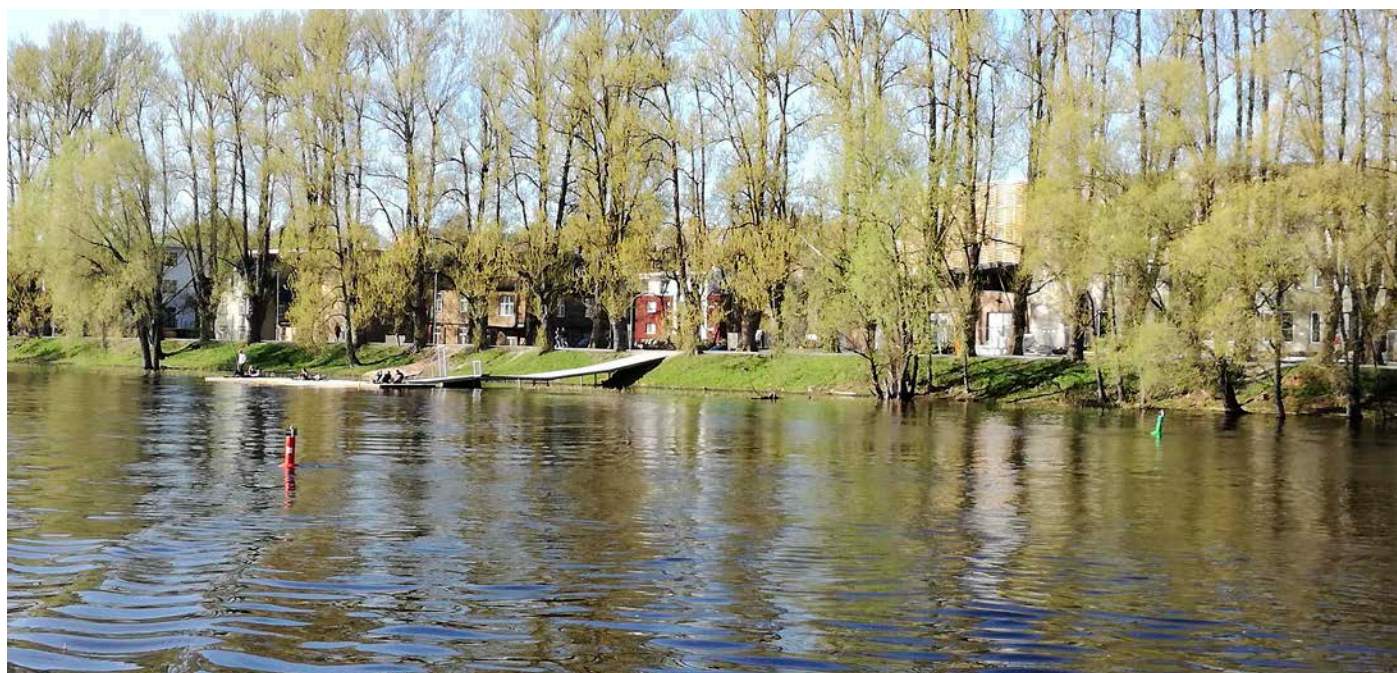
Mida teha jõehuligaanidega?

Aga mida siiski teha, kui kohtud vee peal liikudes tõelise huligaaniga? Või kihutab randade vahelt täiskiirusel läbi täiemõõtmeline ookeanipaati, mille tekitatud laine osa vees olevaid lapsi jalust lööb? Helista politseisse (tel 112) või Veeteede Ameti sisevete väikelaevade inspektoritele (tel 524 3848, 524 3839). Ja siis oleks hea teatada ka tolle veesõiduki riiklik number või olla valmis paati täpsemalt kirjeldama.

Aga kui on vaja korraks jõel liiklust piirata või lihtsalt kinni panna, siis peale maavalitsuste kaotamist teeb seda linnavalitsus. See toimub samadel alustel kõigi muude avalike üritustega, leht on: <https://www.tartu.ee/et/korraldajale#Avaliku-C3%BCrituse-v-C3%B5i-koosoleku-registreerimine>, vastutav ametnik Lennart Puksa (Lennart.Puksa@raad.tartu.ee).

Emajõe kohta on täpsustus, et kui soovatakse jõel toimuva sündmusega seoses liiklust sulgeda, tuleks ametlik taotlus esitada vähemalt 30 päeva ette. Linnavalitsusel on kohustus see Veeteede Ametis kooskõlastada.

*Asko Tamme küsimustele vastas
Veeteede Ameti navigatsiooni-
märgistuse osakond.*

Linna piires tohib Emajõel sõita aeglaselt ehk tasakäiguga ja lainet ei tohi tekitada.

Tiia Kõnnussaare foto

Meie kuulume nende õnnelike hulka, kelle hoovis on parkla asemel muru ja viljapuud, pori ja peenrad. See tähendab, et lastel on mängimiseks ruumi terve maailm.

Naaberhooviga on meil aga pool pika krundi piirist aiaga eraldamata, nii et mänguruum kahekordistub. Kahe hoovi peale on lapsi kümnekond ja mängukaaslastest ei ole kunagi puudus. Niipea kui keegi õue läheb ja teiste akende lähedal piisavalt aeglase tiiru teeb, hakkab udest ja akendest lapsi välja imbuma. Suvisel ajal tormatakse õue lausa pidžaamas, et pisut batuudil hüpata või vaadata, kas naabrid juba tegutsevad. (Akendest käiakse tegelikult ainult sooja aastaajal ja ainult meie peres. Võimalik, et isegi rohkem kui uksest, sest nii on vahvam ja mugavam.)

Mängides õpitakse üksteist aitama

Mida need eri vanuses lapsed küll koos mängivad? Kõike, mida nad välja mõelda suudavad! Jalgpalli stiilis „kõik ühe vastu“ (sest see üks on teistest piisavalt palju suurem). Tagaajamist. Luuramist. Porikookide kohvikut. Olümpiamänge. Veesõda. Lumesõda. Lehesõda. Õuelapsed kiiguvad ja ronivad puu otsa, proovivad kõielkõndi ja žongleerimist. Püstitavad ehitisi. Batuudil harjutavad nad saltosid ja, mis veelgi tähtsam, üksteisega arvestamist ja aitamist. Väga armas on vaadata, kuidas suuremad lapsed väiksematele

pärast hüppamist jalanõusid jalga venitavad ja neid batuudilt alla tõstavad. Kui suur möll möödas, saab terrassil legodest masinaid ehitada. Ja eriti tore on näha issisid nendes mängudes kaasa löömas.

Suurepärased päevad on need, kui väljas sajab vihma ja hoov on muutunud sopaauguks. Muda ja vesi on teadupärast parimad mänguasjad. Väiksematel on sellest rohkem rõõmu, aga ega mõnus vesi suuremaidki külmaks (ja kuivaks) jäta. Siis saab seista võimalikult sügavas loigus ja pulgaga kala püüda. Igasuguste potsikutega ja kühvlitega tassitakse vett ühest august teise ja keedetakse kokku suurepäraseid suppe. Kõik ämbrid, mis meil hoovis saada on, on alailma pori täis, sest keegi on sinna midagi vaaritanud. Eriline õnn saabub õuele loomulikult siis, kui kogu see vesi on öösel jäänud lüüdnud ja saab jääda lõhkuda! „Kuula, teised lõhuvad jääd,“ meelitab õue ka suurima toas mõnuleja. Ja osa sellest jääst tuleb loomulikult põske pista, kui arvad, et vanemad ei näe.

Kõik tahavad aidata ja ise teha

Igasugune töötegmine tõmbab alati lapsi nagu magnetiga ligi ja igaüks tahab aidata: küttepuid, liiva ja kive tassida, aeda tõrjata, lillesibulaid istutada, kasta, lund rookida, riisuda, ehitada, saagida ja kaevata. No ja loomulikult lõket teha. Lõkketegemine on tavaliselt nii äge sündmus, et siis tuleb ka teised sõbrad Herne tänavalt ning

Helen Hiiemaa fotod

kaugemaltki kohale kutsuda ja nimetada kogu üritus peoks. Lõkkepidu võib vabalt toimuda pimedal jaanuariöhtul, kui lürib-takse mustikasuppi ning küpsetatakse viinereid ja vahukomme. Pimedes on vahva haamriga kive taguda ja vaadata, kuidas sädemeid lööb. Kui aga lapsi lõkke juures näha ei ole, võib nad leida näiteks nurga tagant hoopis oma lõket tegemast. See lõke ei ole õnneks kuum, vaid on tehtud pulkadest, kividest ja veest.

Lõpuks peaks ju nälj lapsed õuest tuppa ajama, aga vabalt võib juhtuda, et nad said juba kuskilt süüa. Näiteks naabrite grillilõunalt. Või siis pugisid kõhu (tooreid) õunu ja marju täis. Isegi talvel kaevatakse mõnikord külmunud õunad lume alt välja. Aga kõige toredam on muidugi see, et meie naabrid peavad pagariäri. Nii leiangi aeg-ajalt oma lapsed saiapoe tagaukse juures terrassil istumas ja sõpradega värskaid kaneelisaiu söömas, morsiklaasid kõrval. Milline suurepärane lapsepõlv!

Helen Hiiemaa

Kesklinna kooli pääseb üha vähem Supilinna lapsi

Kellele see ikka liiga teeb, kui lubame tuttava lapse soovitud kooli saamise nimel enda juurde sisse kirjutada, küsib lapsevanem Katrin Kiisler.

Statistikaameti analüüs näitab, et Tartus tehakse sissekirjutusi kõige sagedamini just Kesklinna kooli piirkonnas. Seetõttu ei mahu sinna aga enam piirkonna lapsed. Nende koolitee on muutunud pikemaks ja ohtlikumaks ning seos Supilinnaga võib hakata vähenema. Me saame oma laste elu aga taas turvalisemaks muuta, kui sellised mugavus-sissekirjutused ühiselt hukka mõistame.

Kesklinna kool on ihaldus-väärne

Kesklinna kool avab sügisel kaks esimest klassi, kus saab õppida 48 last. Esmajärjekorras saavad koolikutse need, kelle öde või vend juba selles koolis õpib, nemad ei pea isegi piirkonnas elama. Seejärel võetakse vastu lapsed, kes on kohtade jaotamise hetkel piirkonda sisse kirjutatud – kes lähemal, see eelisjärjekorras.

Jaanuari lõpus oli Kreutzwaldi tänava ja Emajõe vahelisele alale sisse kirjutatud 64 esimesse klassi minevat last. On ilmne, et kõik ei pääse Kesklinna kooli õppima ka sel aastal. Piirkond, kuhu sisse kirjutatud lapsed Kesklinna kooli pääsevad, tõmbub igal aastal kooli ümber väiksemaks ja seda teavad ka lapsed koolikoha nimel sisse kirjutavad vanemad.

Sügisene Statistikaameti andmekaeve analüüs¹ näitas, et rohkem kui pooled viimase kolme aasta jooksul Kesklinna koolis kooliteed alustanud lastest kirjutati piirkonda sisse vähem kui aasta enne kooli algust. Need ei ole Supilinna uusarenduste

Tõnu Runneli foto

„Me ju tahame, et väärtuslik kogukonnatunne kanduks edasi ka meie lastele.“

Katrin Kiisler

lapsed, sest nendesse tänavatesse kolivate lasteni ei ole kutses Kesklinna kooli jõudnud juba aastaid. Tegelikult läks eelmisel aastal Kesklinna kooli esimesse klassi 22 Kroonuaia tänavale sisse kirjutatud last. See on peaaegu üks klassikomplekt. Koolipäeva alguses Kroonuaia tänavat ummistav autoderivi räägib aga teist juttu – paljud neist lastest ei ole kunagi piirkonnas elanudki.

Supilinnalased on jäänud vaeslapse rolli

Neljasaja meetri kaugusel asuv Kesklinna kool on lähim ka meie kodule. Kõik meie pere kolm last lähevad kooli lähiaastatel, mistõttu uurisin haridusosakonnast juba eelmisel kevadel, millisesse kooli linn nad määraks. Sain teada, et Kesklinna kooli meie pere lastel asja ei ole, sest meist veelgi lähemale asub iga sügise ja talve jooksul „elama“ rohkem kui klassitäis lapsi. Neil kõigil oleks hetkel kehtivate koolikohtade jaotamise põhimõtete järgi meie tütre ees eelis. Meie laste piirkonnakooliks oleks linn eelmisel aastal aga määranud Mart Reiniku kooli, mis asub Riia maantee ääres ja on meie kodust täpselt neli korda kaugemal. Head ühistransporti sinna ei vii, mis tähendab, et emale-isale jääb vähemalt esimestel aastatel nii kooli kui trenni viimise rõõm.

Päris nii ei kujutanud me seda muidugi ette, kui siia oma kodu otsustasime luua. Tollal nägime vaimusilmas lapsepõlve

¹ https://tartu.postimees.ee/6452662/statistikaameti-analuutikud-kas-lapse-koolimine-pane-kolima?_ga=2.94432732.1701896773.1552297839-1932317998.1490601070

ideaalmaad, vabadust pakkuvat ja ihalduväärsset. Sellist, nagu see on olemas veel Lindgreni või Keräneni raamatutes, kus sõbrad on korraga koolikaaslased ja üleaedsed ning Tähtvere ja Supilinna kuurid ja tagahoovid nende igapäevaste seikluste tunnistajaks.

Päris elus öeldi mulle kohe, et Kesklinna koolis piirkonna lapsi ei ole. Et koolisõpradele tullakse pärast tunde autoga järele ja naabrilastel kulub päev kooli ja trenni vahet sõitmiseks. Eelmisel aastal jahmatas mind, et pea kogu Väike-Pauline lasteaias lend läks õppima Katoliku kooli. Nende vanemad ei teinud seda valikut seepärast, et nad eelistaksid erakoole või oleksid usklikud või sooviksid väiksemaid klasse, vaid see oli ainsaks kindlaks võimaluseks kodu lähedal koolis käia ja lasteaiakaaslastega kokku jääda. Ei saa kuidagi pidada normaalseks, et meie lapsed peavad kodu lähedal koolis käimise eest maksma.

Miks me seda oma lastele teeme?

Miks me seda oma lastele siis teeme? Olen seda tüütuseni küsinud pea kümnelt erinevalt linnaametnikult kuni linnapeani välja, ja mitte asjata. Olen kindel, et just tänu sellele määrati sel kevadel ka minu tütre piirkonnakooliks siiski Kesklinna kool. Ent kõik Supilinna lapsevanemad ei saa ju minna linnapeani välja, et oma laps kodu lähedale kooli panna!

Kui veidi mõtleme, siis seda probleemi ei saagi lahendada ainult teised ja kuskil mujal. Need ei ole linnaametnikud, vaid meie Supilinna inimesed, kes oma kodudesse lahkelt võõraid lapsi sisse kirjutavad ja nii meie enda laste lapsepõlve vaesemaks ja vähem turvaliseks muudavad. Need oleme meie ise, meie naabrid ja üleaedsed, kes on selle olukorra loonud. Ja meil on seda kõige lihtsam ka muuta.

Me ju tahame, et väärtuslik kogukonnatunne kanduks edasi ka meie lastele. Mõistame siis kogukonnana ometi hukka selle sissekirjutamise ja slikerdamise koolikohtadega! Ütleme kõigile, kes on nõus kuulama – sõpradele, naabritele, üleaedsetele, ajakirjanikele või meie häält püüdvatele linnavolikogu kandidaatidele, et see ei ole aus ja me ei luba seda enam. Ning järgmisel korral, kui keegi küsib, kas meie juurde saaks oma lapse sisse kirjutada, ütleme selgelt, et see ei ole aus ei meie enda laste ega Supilinna kogukonna kestmajäämise suhtes. See ei ole ammu enam ohviteta pisipettus, vaid mugavus meie laste arvelt.

Katrin Kiisler

Saba ja Naba peremehed on 7-aastane Uku ja 5-aastane Tuule. Saba sai võetud Uku soovil, kelle salasoov on endale kunagi ka skorpion saada.

Karin Pai fotod

Saba ja Naba – kaks supilinlast

No kui päris aus olla, on Saba pärit hoopis Aafrikast ja Naba kaugelt Lõuna-Ameerikast. Nad on meie pere eksootilised lemmikloomad.

Saba on madu, täpsemalt kuningpüüton (*Python regius*). Saba on pea kolmeaastane ja natuke üle meetri pikk. Ja kuigi ta nimi on Saba, on tegelikult ta saba päris lühike. Sabale meeldib väga olla kera- püütoniks või pallikaks. Saba elab oma klaasist terrariumis ja liigub ringi öösiti. Tihti küsitakse, mida Saba sööb? Saba sööb hiiri ja rotte, nii iga kümne päeva tagant ühe. Kuningpüütonid ei ole mürgised ega tapa oma saaki mürgiga, vaid kägistades. Kui Saba katsuda, siis on ta soe ja pehme, mitte üldse libe ja külm, nagu arvatakse. Muide, meele tuleb pidada, et maod ei ole ussid. Näiteks ei ole ussidel selgroogu nagu madudel. Ja mis on eriti

põnev – kui Saba kasvab, siis ta vahetab kesta. Ta poeb tervena oma kestast välja ja jätab terrariumisse meetripikkuse läbipaistva “naha”.

Ka **Naba** ronib kasvades oma kestast välja. Kuigi Naba on üldsegi tarantel ehk ämblik, täpsemalt tšiili roosa tarantel (*Grammostola rosea*). Ka Naba on kolmeaastane. Tal on kaheksa jala ja kaheksa silma. Saime ta endale Tartu Ülikooli loodusmuuseumist, kus ta koos oma viiekümne õe-vennaga. Naba elab samamoodi terrariumis nagu Sabagi, aga väiksemas. Naba sööb putukaid ja kilke. Nii et meie kodus on alati kuulda kilgilaulu. Naba on küll mürgine, aga ta ei ole kedagi hammustanud. Ja kui ta ka hammustab, siis on see nagu herilasetorje, mis võib natuke allergiat tekitada. Tšiili roosade tarantlite puhul on aga huvitav see, et kui nad peaksid kaotama mõne jala, siis suudavad nad endale uue kasvatada.

Karin Pai

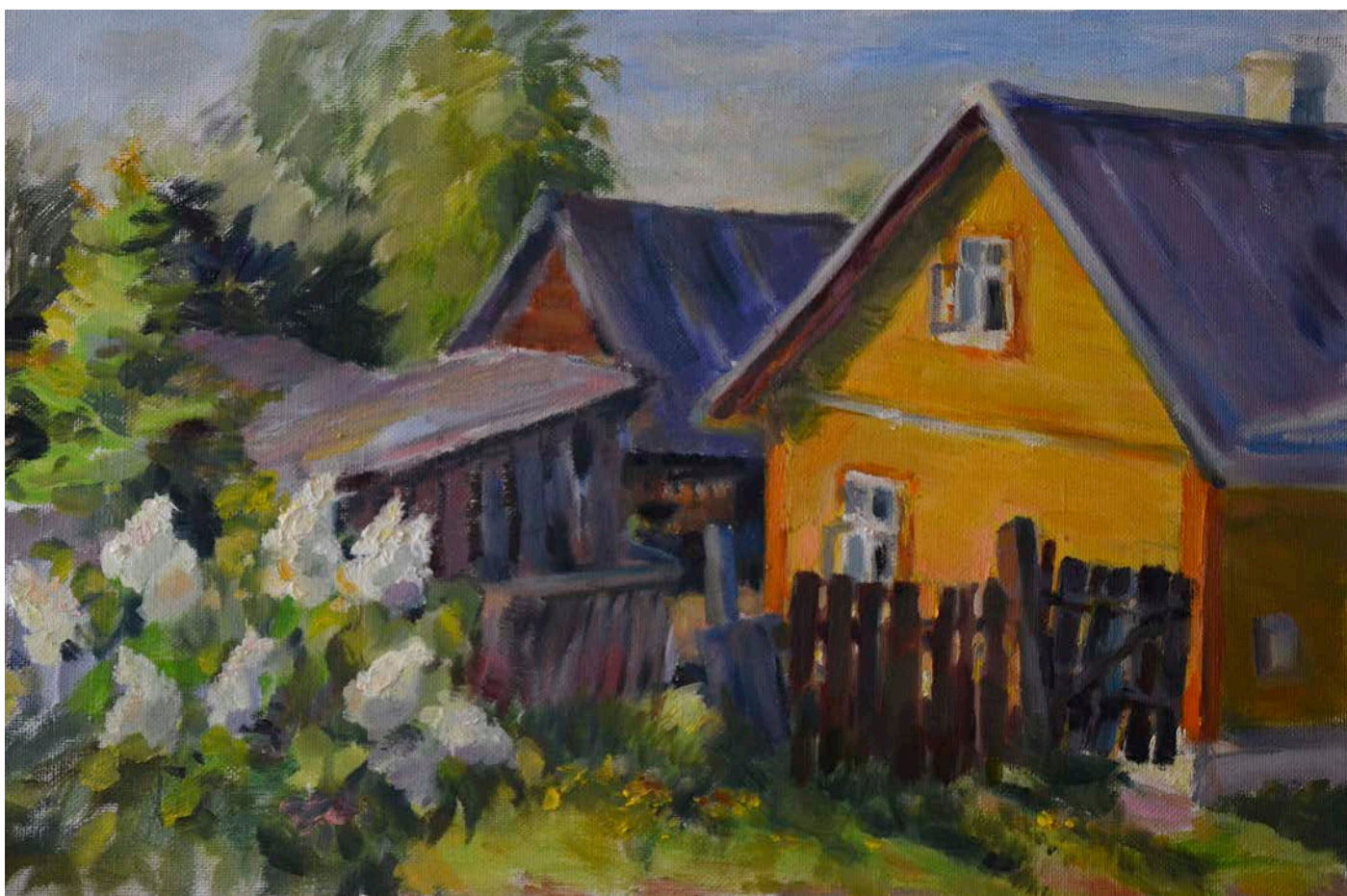

"Marja tänava hoov". 2005

"Vaade koduaknast Lepiku tänavale." 2006

Mari-Ann Remmeli Supilinn täis mälestusi ja saladusi

"Meloni tänava vaade valge sireliga." 2016

Mari-Ann Remmeli fotod maalidest

Mari-Ann Remmel sidus oma elu Supilinnaga ülikooli esimesel kursusel, kui leidis peavarju kursuseõele ostetud vanas puumajas Tähtvere 64. See oli 1986. aastal.

Mari-Ann on oma suhetest Supilinnaga kirjutanud raamatus „Supilinn minu elus“ ja jäädvustanud Supilinna vaateid ka oma tundliku käega tehtud maalidel, mida võib aeg-ajalt siin-seal näitustel või Facebookis kohata.

Mari-Ann, mida Supilinn sulle tähendab? Millised on su armsamad jalutusrajad?

Olen Supilinnas elukohti vahetades jõudnud ringiga kunagisele Tähtvere tänavale elupaigale taas päris lähedale. Elatud on ka Piiri ja Herne tänavas, kokku viies kohas, millest kolm on Tähtvere tänavaga aadressiga. Pikemalt olen oma suhetest selle linnaosaga kirjutanud 2006. aastal ilmunud mälestusteraamatus, sealsele loole kuluks nüüd järg kirjutada. Poleks küll osanud arvata, et nii kauaks siia pida jääda. Proovitud on tudengielu, üürniku ja omaniku staatust. Mul on siin tekkinud omad mälestused ja saladused, siin on möödunud mu laste lapsepõlv. Kui kujutleda end puuna, siis juured on Põhja-Eestis ja latv tüürib lõuna poole, oksad aga mitmesse suunda laiali. Eks siis see hargnemiskoht jääb umbes Tartu kohale. Supilinnas meeldib looduslähedus ja vaheldusrikkus, iga hoone ja aed ja tänav on siin eripärane. Kui keegi külla tuleb, siis on imestamist, et elate siin „nagu maal“. Nojah, kui kukk põranda all kireb, siis võib ju maaelu meelde tulla, aga see „nagu“ jääb ikka sinna ette.

Põhiline marsruut kulgeb viimastel aegadel mööda Tähtvere tänavat, koeraga meeldib lonkida jõe ääres ja spordipargi taga, vaadata Kauna tänaval, kui kõrgeks sealsed noored hõbepajud on kasvanud. Jõe ääres oli üks tore puudega palistatud aas, mis meenutas heinamaad, see on nüüd uusarenduste tõttu kadunud.

Arvan, et Supilinn on hea koht loomeloomelisele, ja neid pole siin sugugi vähe.

Oled oma elukutselt folklorist ja töötad Eesti Kirjandusmuuseumis. Milline on

Mari-Ann Remmel Kirjandusmuuseumis, Eesti Rahvaluule Arhiivis.

Alar Madissoni foto

„Arvan, et Supilinn on hea koht loomeloomelisele, ja neid pole siin sugugi vähe.“

Mari-Ann Remmel

Supilinna folkloor, kas on midagi sellist, mis kandub põlvest põlve?

Ma ei ole sugugi ainus supilinnasest folklorist. Folkloori mõiste on avar, eks iga kogukonnas on omad lood ja legendid ning neid tekib kogu aeg juurde. Ma olen erialatöös tegelenud peamiselt maa-inimeste kohalugudega, ent on olemas ka selline mõiste nagu linnafolkloor.

Supilinna juurde kuuluvad värvikad pajatused siin elanud isikutest. Nende seas on uskumatuid tüüpe, kellega on juhtunud täiesti pööraseid lugusid. On nii kriminogeenseid kui ka lustakaid episoode. Olgu siin toodud näide intervjuust kadunud naabrimemme Salme Veberiga.

MR: Kas siin majas tudengeid ka üürile võeti?

SV: Oi, tudengid on siin palju olnud. Siin kolmandal korral olid üks aasta ... need olid mingisugused rohuteadlased, nii

et terve see pööningu kord oli heinu täis toodud, igasuguseid mis taimi nad uurisid. Pööning oli kuivalt täis. Ja siis nad hakkasid kasse kah pidama. Oi sa püha jumal, kui need kassid... me pööningul kuivatasime pesu. Talvel paned pesu välja ja võtad, kui kuiv on. Kõik oli puhas, ilus! Aga kui need kassid – ja neid oli palju – kui need kassid siis jooksid! Tolm lendas! Siis nad olid roninud pesu päälle ja mänginud sääl pesu pääl. Ja ükskord olid katusel, nad käisidki katusel, siit oli katusel mitu auku sees, käisid katusele ja pulma aeg siis röökisid nagu elajad seal, oi kui hirmus kassi röökimine on, kole – ja öösiti veel! Ja siis, kas oli Aavo või, vist küll oli Aavo, kutsus tuletõrje välja. Ja las kis kassid katusele ära võtta, maha tuua. Ja siis maksis ise 300 krooni tolle eest, et need kosjakassid maha võeti sealt. Aga tudengitega on alati-alati olnud – kui tulevad, siis seal on igasugused kogumised.

Supilinna pärimust hakati koguma juba kümmekond aastat tagasi. Millegipärast jäi see ettevõtmine soiku, aga salvestatud materjal on ootel. Siin elab inimesi, kelle vanemad ja vanavanemadki on Supilinnas kasvanud. Linn õpetab ligistikku, üksteise kõrval elamist, naabritega arvestamist. Kus on inimesi, seal sünnib ja elab ka rahvaluule. Folkloor on ju loomu poolest üks kommunikatsiooni vorme, igasuguste lugude levikuks ja ühiskonnas toimuva verbaalseteks peegeldusteks on siin head

tingimused, sest vahetuid kokkupuuteid (nt asjade laenamisi, lastehoidmisi jms) üleaedsetega või muidu tuttavatega tuleb rohkesti ette ka nüüdsel digiajastul. Mul on tunne, et Supilinn on väga poliifooniline, kindlasti lauldakse siin kusagil aeg-ajalt regilaule, mängitakse löötsa või torupilligi, tinistatakse kitarri, räägitakse anekdoote ja muinasjutte, peetakse jõule, tehakse vaikselt jaanituld, maituld, jürituld, nähakse vaime ja pannakse kaarte. Supilinnas on elujõulisena säilinud ka mardi- ja kadrisanditamise komme.

Jõgi on väga oluline tuiskoon ja eluolu mõjutaja, üleujutustest on ereda mälestusi. Jõe ääres käiakse niisama istumas, lõket tegemas ja laulmas. Ja küllap need vanad majad igäiks oma näoga ja minevikuga on tõelised pärimuse kasvulavad.

Kas ka sinu kodumajaga mõni lugu seostub?

Oma eelmise kodu ajaloost ja endisest elanikest sain teada palju huvitavat. Need teadmised annavad kogetule sügavust juurde ja aitavad kohaneda, saada põliselanikuks. On äge mõelda, et mu korter asub majas, mille laskis ehitada Hugo Treffneri vend Cornelius. Küllap külastas peret ka Hugo. Üks praegune korter oli kunagi hoopis kanala, teises oli nõõbivabrik, naabermajas valmistati šokolaadi ja limonaadi... Arhiivis on säilinud hulk Ernst Wittoffi umbes sajandivanuseid fotosid Supilinna majadest, rohelistest lokkavatest hoovidest, muna-kivitänavatest voorimeestega. Ka Ernst ise elas lähikonnas. Teine maailmasõda pillutas inimesed ja pered laiali, aga hooned jäid.

Mingil ajal nägin Supilinna palju unes, uitasin majades ja korterites, mida tegekkuses olemaski pole. Siit on väga palju rahvast aegade jooksul läbi käinud, siin elanud ja siia ka surnud. Meie aiast tuli hiljaaegu mulla seest välja 1960. aastatele omase ilmega plastmassist jonnipunn, peaaegu töökorras. Kanaaiast leidsin kellegi sõrmuse. Maapindki on siin täis minevikumärke, killukesi kellegi lapsepõlvest, noorusest või eluõhtust.

Sinu isa Jaan Rimmel oli looduskaitaja, kes oli pikalt ka Loodusmuuseumi direktor. Kuidas on isa elukutse mõjutanud su suhtumist keskkonda, ümbritsevasse?

Ma ei tea, kas tema amet mind mõjutas, aga isiklik eeskuju ja väärtushinnangud kindlasti, samuti ühised retked paadiga järvele kajakakolooniat uudistama, seene- või lillenäituse jaoks eksponaate koguma. Paar korda võeti meid õega varakevadisse metsa kaasa õist linnukontserti kuulama. Need lõhnad ja hääled tekitasid seletamatu, igal kevadel elustuva looduseigatsuse, millest ma vist kunagi päriselt ei vabane. Supilinnas leevendab seda veidike konna-

Soomaal.

Jüri Metssalu foto

“Mida vanemaks ma saan, seda suuremat tõmmet “metsa poole” tunnen. Linnas on liiga palju müra.”

tiigi poolt kostuv krooksumine. Mida vanemaks ma saan, seda suuremat tõmmet “metsa poole” tunnen. Linnas on liiga palju müra.

Õnneks saab ka folkloristina inimloomi ja kohapärimust uurides palju välitööd teha ja mõnikord üsna metsikutes paikades käia. Vähe on ameteid, mille käigus saab sel kombel kodumaad tundma õppida. Usun, et ka huvi pärimuse vastu sain isalt, ning palju muudki, mis geenidega kaas tuleb. Töö on mind juhtinud olukorda, kus tuleb seista looduslike pühapaikade kaitsmise eest ja adun üha selgemalt, kui oluline on hoida loodust nii tervikuna kui ka pärimuslikult tähendusrikaste objektide kaudu. Loodus on elus ja selleks ei pea olema teadlane, et aru saada, kui otseselt inimeste eksistents ja heaolu sellest sõltuvad. Nüüd on sellest rohkem avalikkuses rääkima hakatud, ja on ka ülim aeg.

Sinu maalidel võib näha Supilinna maastikke. Kuidas jõudsid maalimiseni?

Supilinn on nii maaliline, et patt oleks seda mitte maalida, ja seda on ka paljud kunstnikud teinud! Aga ega ma ei saa kiidelda, et ma siin aina pintsli peos hoiaksin, on ju ka muid toimetusi vaja teha. Elades katuseluses korteris, mille akendest avanesid lummasvad vaated, ei saanud kiusatusele vastu panna. Sealt see umbes 15 aastat tagasi algas. Vahel näpistasin tööpäevast mõne hommiku, kui oli eriti ilus valgus, või siis jäädvustasin õhtuseid varje ...

Kas maalid natuurist või kasutad ka foto järgi maalimist?

Foto järgi ei ole ma seni ühtki pilti teinud, ehkki fotosidki on kogunenud paras ports. Olen ka hoovis molbertiga seisnud või istunud, aga lihtsam on aknast välja vaadates või rõdul maalida. Õige tänavakunstnik ilmselt ei laseks ühtki sobivat võimalust mööda.

Aastad lähevad ja saad aru, et ükski vaade ei säili samasugusena – hooned tekivad ja kaovad, muudavad värvi, puud viskavad kõrgust, kui neid just maha ei võeta. Maalimine on nagu meditatsioon ning olles aastaid kahelnud, et kumba ma siis õigupoolest tegema peaksin, kas maalima või kirjutama, olen nüüd aru saanud, et peangi ilmselt tegema mõlemat. Üks tasakaalustab teist. Maalides saab teiste meetoditega aimu inimloomusest ja hingemaastikest, mille tundmist ka folkloristiamet nõuab. Maastiku kujutamine avarab loodustunnetust ja rahustab meeli.

Joonistan või maalin meelsasti ka inimesi, mitu portreed on valminud ka supilinnlastest, vahel on selline võimalus tekkinud välitöödel. Mäletan mõnusaids hetki rahvaluulekogumise ekspeditsioonilt, kus ma üksinda rattaga ringi sõitsin ning sobival momendil teeäärse piimapuki otsas klassikalist Eesti küla-maastikku visandasin. Või siis päikeselist suvepäeva Saaremaal, kus taluaias perenaisega vesteldes ühtlasi maalisin temast portreed, ning pärast tegin pildi aiamaal üheksavärgiste vahel küürutavast vanast eidekesest, taamal paistmas mõisahäärberi punane katus... Usun, et sellise intensiivse vaatluse ja täieliku kohaloleku käigus näed ja tajud midagi, mis jääb läbirändajale märkamatuks.

Kui mõtled Supilinna arengule nende aastate jooksul, siis mis on silma jäänud?

Supilinn on muutunud, nagu kõik siin maailmas muutub. Üldilme on palju ontlikum kui nõukaaja lõpul. Korrastatus mõjub turvalisemalt. Ehkki mulle meeldivad ka pehkinud vildakad kuurid, lääpas plangud ja koorunud värviga seinad – neis on aja jälgi ja maalilisust rohkem kui värskest üles vuntsitud või päris uutest ehitistest.

Koosmaalimine Tähtvere 17 aias.

Pille Vahtmäe foto

Olen näinud mitme laguneva lobudiku ümbersündi hubaseks koduks. Jah, päris palju uusi maju on ehitatud, mõned ilusad ja mõned mitte eriti.

Asustuse tihenemise kõrval on silma jäänud ka autostumine, kõik tänavaääred on täis pargitud. Meil autot ei ole, aga akende all seisab mitu teiste oma. Elukohast tulenevalt ei jää kuidagi kahe silma vahele õlletehase laienemine ning sellest tulenev pidev mürafoon, mis kohati ikka väga häirib. Peaaegu kadunud on tänavail üksi lonkivad koerad, omanike jalutavaid koeri näeb aga rohkesti. Kassid on alles. Väikseid linde ja siile on vähemaks jäänud. Ja puid ning põõsaid samuti. Kahju on jõeäärse roheluse vähenemisest. Kus siis laululinnud oma pesi teevad? Varem elas meie aias üks suur konn, viimastel aastatel pole teda enam näinud. Seevastu kohtab tänavatel sagedamini turiste-välismaalasi.

Mis sinu meelest paremaks on läinud?

Suur muutus on toimunud nende aastatega praeguse spordipargi alal. Mäletan, et seal olid sügavad kraavid täis äravisatud asju ja vanu kodumasinaid, lihtsalt sodi ja haisvaid raipeid. Salme Veberi meenutustest sain teada, et majahoidjad viisid kuhugi sinnakanti majade jäätmeid. Iga maja juures oli maasse kaevatud prügi-kogumise kast, kust kuhjati kord kuus rämps vankrile ning loobiti luhal maha.

Ehkki prügi tekib nüüd rohkem, on selle äravedu ikka hulga mõistlikumalt korraldatud ning inimesed on hakanud sorteerimistki normaalsuseks pidama. Kindlasti on kahanenud ka välipeldikute arv.

Ehk meenub sulle mõni tore lugu elust Supilinnas?

Emotsionaalseid seiku on juhtunud seoses koduloomadega. Viimasel ajal on mitmel pool hakatud kanu pidama, meil on kanad olnud ligi 10 aastat – seda teavad hästi ümberkaudsed lapsed ja nende vanemad. Nii mõnedki möödunud ja üleaedsed on saanud kaasa lüüa aia putku pannud sulaliste kojumeelitamisel. Kord lendas tiukrikukk naabermaja katuseräästale ning keeldus alla tulemast. Tiukrite lennuvõimekus on hämmastav. Neile meeldiks ööbida puuladvas. Aga varane kiremine ei sobinud ühele naabrile mitte sugugi ja seetõttu pidime kukekese liikumisvabadust piirama. Üks kaugem elanik jällegi tuli kanadele vilja tooma ning ütles, et see on nii tore ja kodune, kui kukk hommikul kireb. Üks vanataat tõi ikka tibukestele munakoori. Inimesed on erinevad. Kanad meeldivad ka rebastele ja tuhkruutele. On olnud võimalus nügisega tött vaadata.

Vesi on oluline. Meil immitseb vahel keldris maa seest vett. Ma ei tea, kas kusagil hoovis on veel alles pumbaga kaev. Ehk on säilinud ka mõni allikas, siin on ju isegi Allika tänav. Vihmaveed voolavad

suure hooga jõe poole. Vahva on see, et kui paduvihma sajab, siis ei suuda asfalteeritud tänavate imbkaevud vett alla tõmmata. See oli äge vaatepilt, kuidas Herne ja Meloni ristmikule tekkis suvel korraga järv, lastel oli palju rõõmu, said vees pladistada ja hundiratast visata.

Mida ootad Supilinna tulevikult?

Loodan, et Supilinna inspireeriv olemus jääb alles ning et kõiki tühje maalappe ei ehitata täis. Aiaaard võib vaja minna. "Pausid" majaridade vahel loovad õhulise rütmi ja jätavad ruumi ka muule elustikule peale inimeste. Unistan, et õlletehase ajalooline hoone pääseks visuaalselt taas mõjule, suurtootmine koos näotute ja ööpäevaringselt undavate tünnidega võiks kolida inimeste kodudest kaugemale.

Siin võiks olla rohkem väikeärisid, väga meeldib Herne tänava pagaripoeke ning õlletehase all asuv joogipood. Kee- gi võiks avada juuksuritöökoja. Supilinna sobivad ka käsitöö- ja kunstigaleriid või – stuudiod. Tänaväärtes võiks kasvada rohkem puid. Tahaks, et siin elaksid püsiasukad, kes seda piirkonda armastavad ning säiliks inimlik vahetu suhtlus. Supilinna päevad on kujunenud oodatud sündmuseks, need peaksid ikka kestma ja pakku- ma kohalikele häid elamusi – et see on meie kodu ja tore on kokku saada.

Küsinud Tiia Könussaar

Erakogu foto

Piret Bristol:

ootan tulevikult rohkem vabadust

Kirjanik Piret Bristolilt on äsja ilmunud luulekogu „Lilled vabakal“ ja käsil juba uus romaan, mis on samuti Tartuga seotud nagu varasemadki raamatud.

Piret, oled Supilinna Seltsi liige. Mis sind Supilinnaga seob? Mõni mälupilt Supilinnast?

Supilinnaga ühendab mind sajandivahe- tuse sõpruskond. Juba 1989. aastal, kui Tartusse elama tulin, üritas üks füüsik kõigepealt mulle öömaja leida Kroonuaia ja Herne tänavas, seda aga leidmata jäin siiski Narva maantee ühikasse. Supilinn on 21. sajandil olnud külalislahke paik, kus olen ennast tundnud oodatuna; siin mõ- negi sein värvunud, luuletusi lugenud ja esitlenud ning siinseist olengutest ja vest- lustest kirjutanud. Supilinna-peatused on olnud pikad ja kaunid eriti kevadel ja su- vel. Sissejuhatus Supilinna on mu jaoks botaanikaad.

Uue sajandi alguses juhiti mu hea sõbra Mait Rauna kodust eurovastast liikumist. Oa 26 kees seltskonnaelu, toimusid kul- tuuriõhtud ja mu luule esimesed lugejad olid poliitikahuvilised. Liikuisid ses ringis Valdo Paddar, Riho Nassar, Aivo Lõhmus, Simo Runnel jt. Käisime mööda linna ja kogusime allkirju, kuni Eesti hääletati Euroliidu riigiks, sõpruskond muutus, mõ-

ni lahkus Tartust, mõni elust, prioriteetid ja vaimsus teisesid. Noil aastail oli kirja- nik ebamugav inimene, nüüd on see pu- has ajalugu. On mees hetk 1. Supilinna päevadelt, kui Oa 26 hoovis oli üle saja in- mese, esitleti Mart Nikluse artiklikogu, öö oli pikk ja soe, kogu maailm veel värviline.

Sind tuntakse Tartu elu, suhteid ja miljööd kirjeldava kirjanikuna.

Mis sul praegu teoksil on?

2019. a. novembriks on – kui kõik sujub – valmis romaan „Päikesepoolses toas“. See kõneleb väga üldiselt öeldes 21. sajan- di inimese eneseotsingutest nagu ka mu äsja ilmunud luulekogu „Lilled Vabakal“. Raamatus on niipalju Tartut, kuivõrd olen 30 aastat tartlane. Romaani peategelane on labiilik, kelle eesmärk on jätta meeleolukõi- kumised minevikku ehk nagu ta ütleb: elagu tei- sed edasi ükskõik kuidas, lasku end häirida igast ebaõiglusest, nimetades endaga toimuvat tund- likkuseks, mina igatahes ei kavatse midagi sel- list enam taluda! 21. sa- jandi inimene ei ole kanaarilind kaevandu- ses, vaid teadlikult oma meeleseisundites, sise-

ja väliskosmoses orienteeruv olend, kes iga probleemi lahendamiseks leiab oskus- likult uue vaimse praktika.

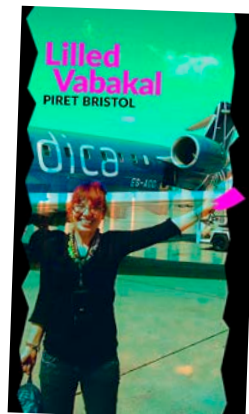
Eks ma selliste praktikate ja praeguse aja toimet võtangi „Päikesepoolses toas“ kirjeldada.

Mis Supilinna ja laiemalt Tartu puhul silma on jäänud, nii heas kui halvas mõttes? Mida ootad tulevikult?

Käin Supilinnas igal aastaajal, mis on siin iseloomulikult supilinlikud. Supilinna päevade laupäev ei ole mul kunagi vahe- le jäänud. Eks neil käikudel on alati ette jäänud Oa tänava kirju maja ja Maitki, kes parajasti ette valmistab ääretult põ- nevat upanišaadide tõlget (ilmub Ilma- maas Avatud Eesti Raamatu sarjas). Supi-

linnas on palju ilusaid uusi maju ja palju silmarõõmusta- vat. Tartu positiivne külg puu- dutab ka Supilinna, nimelt va- hetub rahvas tudengilinnas kiiresti. Supilinna (päevade) meeleolu on iga kord isesu- gune, ükskord kammerlikum, moodsam, teinekord üldraha- likum, arhailisem. Ootan hästi lähedat, kergert ja lõbusat vaibi tulevikult ning muidugi rohkem vabadust kõiges.

Küsinud **Tiia Kõnnussaar**

Supilinnas paistab iga päev päike!

Joonistanud Koidula Helene Grünberg (6 a)

Joonistanud Klara Kasuk (6 a)

Supilinna laul

Jalutades Supilinnas
märka asju enda ümber
näiteks üksik nukker kinnas
tagurpidi kukkond ämber

tulbipeenar, lillemeri
ketsid traadil rippumas
kuniks taevast päike, seni
lapsed õue kippumas

raamatud on kindlalt kapis
Herne poeni mõni samm
punk ja roll see mängib makis
Supilinnas ongi fun

/Klara vanemate luuletus/

Kultuuriuudised

Prima Vista on naljast kaugel

16. Tartu rahvusvaheline kirjandusfestival Prima Vista toimub 8.–11. maini 2019 ning festivali teemaks on seekord "Naljast kaugel", pakkudes kõigile osalevatele kirjanikele ja publikule võimalust arutleda tõsiduse ja tõsiseltvõetavuse, nalja mõistmise ja mittemõistmise ning huumori piiride üle. Festivali patroon, näitekirjanik, humorist ja karikaturist Toomas Kall mõtestab tänavust teemat nõnda: "Juba Tammsaare teadis, et tõsidus üksi ei aita tõele kuigi lähedale. Sellepärast asetaski ta oma tegelasi kõrtsituppa kakerdama ja kaevuraketele kükitama. Et kogu tõsine asi oleks küll naljast kaugel, aga mitte ka liiga kaugel."

Karlova päevad tulekul

Supilinn teeb aprilli lõpus linnaosapäevadega algust, kuid juba mais oodatakse kõiki külla Karlovasse. Tirina trükkimineku ajaks on teada, et tänavused Karlova päevad toimuvad 13.–19. mail. Jälgi infot: www.karlova.ee

Raivo Kullami karikatuur

Supilinn päevade noorimad osalejad, Musaklubi laululapsed.

Peep Mardiste foto

Supilinn laulab ja tantsib

Supilinn päevad saavad 18! Ühe linnaosaseksi jaoks on kaheksateistkümnendad linnaosapäevad tohutu saavutus, mis väärib kumardust kõigi nende inimeste ees, kes on aastate jooksul Supilinn päevade korraldamisel kaasa löönud. Ja neid on olnud sadu.

Kui kõrvutada see inimelus toimuvaga, tähendab kaheksateistkümnend eluaasta täiskasvanuks saamist ning jõudmist esimesele teelahkmele. Mingi osa teest on käidud, nüüd tuleb mõelda, kuhu ja mis suunas edasi.

Kui varasematel aastatel oleme Supilinn päevadel purjetanud uhkelt pungi vaimus, siis seekordne aprillikuu toob kiigeplatsele laulu- ja tantsupeo. Kuna käesolev aasta on laulupeoaasta, mil möödub 150 aastat esimese üldlaulupeo toimumisest Tartus, annab ka Supilinn Selts sellesse oma panuse. Laulupeo juubelist inspireerituna kannavad seekordsed Supilinn päevad alapealkirja „Supilinn hääled“. Teema on mitmeti tõlgendatav – hääled kui inim- või loodushääled, olgu selleks siis Supilinnale iseloomulik kukekiremine, varesed,

linnulaul või konnakrooks, kontserdid ja pillimäng, supilinnlaste hääled ajaloolise puitasumi eest seismisel, avalikes aruteludes sõna sekka ütlemisel või kas või siinsamas „Supilinn Tirinas“. See on „hääli“ kandev motiiv meie neljapäevases programmis.

Reedel on talgupäev. Teeme kiigeplatse ümbruse peoks korda, korrastame lõkkeplatse ning istutame mõned puud. Teeme väikese jalutuskäigu linnaosas. Seekordne ekskursioon on arhitektuurlooline, keskmes linnaosa märgilised majad. Lapsed ja ka kõik teised soovijad saavad ennast reedel proovile panna orienteerumismängus, ronida ronimisinal ning teha tutvust *slackline*’i ja akrojooga.

Laupäeval on laulu- ja tantsupeopäev, mida tähistame platsipäeval ühislaulmise ja üheskoos tantsimisega. Kõigepealt alustavad lapsed ja noored, meie head sõbrad Pille Muusikatoost, Tähtvere Tantsukeskusest, Shaté Tantsukoolist ja JJ-Street Tartu tantsutoast ning Allikabändi ja Elleri muusikakooli pärimusmuusika osakonna noored. Laulda ja tantsida saab Tartu mäluasutuste segakoori MaSk, meeskoori Gaudeamus ning A. le Coqi kammerkoori eestvedamisel.

„Meie oleme peoks valmis!“ Fotol on Kristiina ja Kaisa, Supilinn päevade väsimatud korraldajad.

Mart Hiobi foto

Tantsuplatsele paluvad Tantsumõmme ja Upsi jate tantsijad ning pillimehed. Rahva tungival soovil on tagasi ka eelmise aasta publikulemmikud – Supilinn oma bluuismuusik (ja ta teeb seda eesti keeles!) Kaisa Ling Thing, ning Merca ja Urve. Platsipäeva peaesinejaks on konkursi „Rahvabänd 2018“ võitja Nedsaja Küla Bänd Setomaalt. Aga mõistagi toimub ka täika, erinevad töötoad ja palju muud põnevat. Kavas on ka üllatused!

Pühapäeval on hoovide päev, mil supilinnlased avavad oma koduõued ja südamed ning kutsuvad kõiki vaatama, kuidas siinmail elatakse. Uksed teeb lahti ka Keslinna Kool. Mõeldud on perelemmikloomadele, samuti saab nautida kuuriluulet.

Kohtumiseni XVIII Supilinn päevadel!

Kristiina Praakli,
Supilinn Seltsi juht

XVIII SUPILINNA PÄEVAD

KAVA

25.-28. aprillil 2019

TALGUPÄEV

Neljapäeval, 25. aprillil:

18.00 Talgud ja puude istutamine. Koguneme kiigeplatsil kiige juures. Talgujuht Mart Hiob.

MÄNGUD JA MAJAD

Reedel, 26. aprillil:

- 17.00** Maastikumäng lastele ning ronimise, akrojooga ja slackline'i töötuba kõigile. Koguneme Tähtvere spordipargis ronimisseina juures.
- 18.00** Supilinna arhitektuurilooline ekskursioon „Märgilised majad“. Anname üle Supilinna parimate majade märgid. Koguneme Herne poe ees. Ekskursiooni juhib Mart Hiob.

SUPILINNA LAULU- JA TANTSUPIDU

Laupäeval, 27. aprillil:

Pealaval kiigeplatsil:

- 12-...** Täika
- 13.00** Kiigelaulud
- 13.15** Platsipäeva avamine
- 13.45** Pille Muusikatuba
- 14.15** Tantsukool Shaté
- 14.45** Pille Muusikatuba
- 15.00** Tähtvere tantsukeskus
- 15.30** JJ-Street Tartu
- 16.00** Allikabänd
- 16.45** Külalised Leedust – rahvakultuuri ansambel KUPARS ja AŠALIA
- 17.00** Heino Elleri Muusikakooli pärimusmuusikabändid
- 17.50** EMÜ meeskoor Gaudeamus
- 18.30** Pärimustantsud Tantsumõmmiga – tule ja tantsi kaasa! Pilli mängivad Ülle Kool ja Esta Ruusmann, Toomas Valk ja Urve Voitk.
- 18.50** Segakoor MaSk
- 19.30** Pärimustantsud – tule ja tantsi kaasa!
- 20.15** Kammerkoor A. Le Coq
- 20.45** Kaisa Ling Thing
- 21.15** Merca ja Urve
- 21.50** Upsijad
- 22.00** Nedsaja Küla Bänd
- 23.00** LÖPP
- Päevajuht Jüri Metssalu

Tegevused kiigeplatsil:

- 12-...** International House Tartu telgis eksootilistes tähestikes kirjutamine, käevõru või käepaelte tegemine. Tule ja tutvuma maailma eri paigust Tartusse tulnud inimestega.
- 12-...** Marje istikumüük – supilinelased pakuvad kevadtaimi (lilled, köögiviljad, amplid).
- 12-...** Naiskodukaitse Tartu ringkonna telgis saab kontrollida ohutusala-seid teadmisi ja teha tutvust mobiilirakendusega „Ole valmis!“ ning vahetada annetuste vastu „Anname au!“ kampaania meeneid.
- 12-...** SPARK Makerlabi Lammutustöötuba. Võtame osadeks lahti arvutid ja printerid, räägime arvutite ja printerite toimimisest. Töötuba väikestele ja suurtele.

- 12-...** Tartu loodusmaja telgis lõbusad tegevused suurtele ja väikestele. Meisterdame üheskoos.
- 12-...** Tartu Meeste Koda õpetab puutööd tegema.
- 12-...** Tartu 2024 ala: põhupallid, kotijooks, joonistamine ja palju muud põnevad.
- 12-...** Võimlemisklubi Akros tegevused väikestele ja suurtele.
- 12-...** Kesklinna Kooli taaskasutuse töötuba. Lisaks täika, toitlustus- ja piknikuala, tegevused ja mänguväljak lastele, tasuta rattaparkla ning Supilinna seltsi infotelk.

Süüa ja juua pakuvad: FunFood, GenGöök, International House Tartu, Minipannukas, Munchies Eesti, OÜ Üks Köök, Peninuki Napsikoda, Pühaste Pruulikoda ning Säde Kohviteek.

Kavas võib ette tulla muudatusi

Lisainfo: Supilinna seltsi juht Kristiina Praakli (5624 0553) www.supilinn.ee

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodjasõidud ja traksibatuut – täpsem info kavas)

XVIII SUPILINNA PÄEVAD

KAVA

25.-28. aprillil 2019

Laupäeval, 27. aprillil:

Botaanikaia programm:

- 11–17 Tutvustame kiigepitsil konteinerhaljastuse ideid. Võta kaasa tühi anum, aitame selle täita. (Taimed tasu eest, muld meie poolt.)
- 15.00 Oa tänava kasvuhoonete ekskursioon. Koguneme Oa 4/6 ees.
- 11–17 Oa 1 sisustussalongis Kummüt avatud poekohvik. Lisaks kogu kaubale allahindlus -20%.

Lodjakoja jõeprogramm:

- 7–8.30 Looduslodja linnulaulu kuulamise retk. Algus ja lõpp Supilinna kailt. Pilet 9€/6€
- Looduslodja tunnisõidud. Algus ja lõpp Supilinna kailt. Väljumine igal täistunnil (12, 13, 14 ja 15). Pilet 6€/4€

Tõnu Runneli foto

AVATUD HOOVIDE PÄEV

Pühapäeval, 28. aprillil:

Supilinas avavad oma ukse, väravad ja südamed. Avatud hoovikohvikud.

- 9–11 Kiigepitsi koristamine.
- 11–14 Kesklinna kooli kogukonna-päev koolimajas ja selle hoovis (Kroonuaia 7).
- 11–... Tartu 2024 vaba lava, muusikud ja lauatenis (Marja 16).
- 12.00 Supilinna lemmikute ühine jalutuskäik. Koguneme Emajõe 1a hoovis.
- 14.00 Kõrvitsa tänaval kuuriluule. Vaikust! Kuuris luuletaja. Piilumine rangelt soovitatav!
- 16.00 Oa 22 regilauluhoov. Supilinna laulu- ja tantsupeo lõpetamine.

HOOVID JA KOHVIKUD:

- 10–20 Lepiku 9 Bungee.ee traksibatuut. Hind: 5 eurot/5 minutit.
- 11–... Herne 32 hoovis aus ja maitsev eestimaine tänavatoit.
- 11–... Marja 16 vegansõbralik kodukohvik Pohlakesed. Toekad köhutäied, magusad ampsud, isetehtud limonaad.
- 11–13 Marja ja Tähtvere nurgal Marja jäätisepang.
- 11–15 Herne 34a supikohvik Suhvik. Soolased ja magusad supid, leib ja sepik, leivamäarded. Võimalus kaasa osta.
- 11–15 Kroonuaia 66a TLPK Supilinna rühma pannkoogikohvik. Sissepääs Oa 4/6/6a poolsest hallist jalgvärvast.

- 11–15 Kartuli 8 hoovis Marje lilleõu ja istikutemüük. Lastele mänguväljak.
- 11–16 Tähtvere 3 retrohõnguline garaažikohvik.
- 11–16 Marja 14 Gunnari Suitsuliha. Soolane toit, toekamad ampsud, kergemad salatid, krõbedad friikad, teravad maitse-üüansid. Mõeldud ka veganitele.
- 11–16 Herne 55 aknakohvik Don Hernez. Mehhikopärased toidud, terav kaktusejook ja mahe muusika. Aken otse Mehhikosse!
- 11–17 Oa 1 sisustussalongis Kummüt poekohvik. Kogu kaubale allahindlus -20%.
- 12–... Kroonuaia 68 kohvik Naba. Elav muusika, vaba lava, maitavad toidud ja täika. Hoov on avatud kuni toitu jätkub.
- 12–15 Marja 22 kohvik Mustsõstar. Mustsõstrajoogid, soe supp, soolased ja magusad snäkid. Kavas üllatused.
- 12–15 Tähtvere 57: pannkoogikohvik kandlemuusikaga.
- 12–16 Tähtvere 4 Korp! Indla konvendi-kohvik. Avatud üheks päevaks kõikidele. Menüüs soolane, magus ja midagi vahepealset.
- 12–16 Lepiku 3 kohvik Kõõmen. Süüria ja teiste põnevate maade köök. Õpetame lõkkel beduiinisaia tegema, araabia kohvi valmistama ja oma nime araabia keeles kirjutama.
- 13–... Herne 5 Herne Lustimaja. Punane supp isetehtud lihapallidega ja kindlasti magusat. Peninuki poisid pakuvad head-paremat joodavat.

Kavas võib ette tulla muudatusi

Lisainfo: Supilinna seltsi juht Kristiina Praakli (5624 0553) www.supilinn.ee

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodjasõidud ja traksibatuut – täpsem info kavas)

Suurtoetajad: Eesti Kultuurkapital, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) kohaliku omaalgatuse programm, Eesti Rahvuskultuuri Fondi Kogukonna fond, Tartu linn; Kommipomm, Palmako, Peninuki Napsikoda, Pühaste pruulikoda, Stroman.

Toetajad ja koostööpartnerid: Artes Terrae, Emajõe Lodjaselts, EMÜ meeskoor Gaudeamus, Fifaa, FunFood, GenGöök, Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli pärimusmuusika osakond, Herne pood, Ihaste selts, International House Tartu, JJ-Street Tartu, kammerkoor A. Le Coq, Kemmerling, Liiland, Naiskodukaitse Tartu ringkond, Nedsaja Küla Bänd, trükikoda Paar, Pille Muusikatuba, Rock Music, Shaté Tantsukool, Tantsumõmm, Tartu 2024 Euroopa kultuuripealinnaks, segakoor MaSk, SPARK Makerlab, Stopp OÜ, Säde kohviteek, Tartu Kesklinna Kool, Tartu loodusmaja, Tartu Ülikooli botaanikaed, Tartumaa Rahvatantsujuhtide Liit, Tähtvere Puhkepark, Tähtvere Tantsukeskus, Upsijad ja eraannetajad.